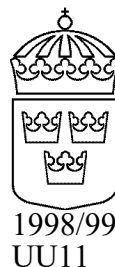

Utrikesutskottets betänkande

1998/99:UU11

En svensk Asienstrategi för 2000-talet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 1998/99:61 Framtid med Asien. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet och ett antal motioner som väckts med anledning av denna.

Utskottet ställer sig bakom det synsätt som syftar till att utveckla ett närmare och mer jämbördigt samarbete genom att skapa varaktiga, fördjupade och ömsesidiga relationer mellan Sverige och länderna i Asien. I betänkandet diskuteras den politiska och ekonomiska situationen och Sveriges kontakter med kontinenten. Vidare diskuteras regeringens Asienpolitik inom ett antal viktiga områden som demokrati och mänskliga rättigheter, handel, utvecklings-samarbete, miljö, forskning och utbildning, folkrörelser och gränsöverskridande nätverk samt kultur, information och Sverigefrämjande. Olika handlingsmöjligheter diskuteras – på multilateral nivå, EU-nivå och bilateral nivå.

En svensk Asienstrategi inför 2000-talet föreslås ha tyngdpunkten på åtta centrala områden:

- demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet,
- handel och direktinvesteringar,
- fattigdomsbekämpning och fördjupade relationer genom utvecklings-samarbete,
- miljö,
- forskning och utbildning,
- folkrörelser och gränsöverskridande nätverk,
- kultur, informationsverksamhet och Sverigefrämjande,
- politiska relationer.

Ett motionsyrkande rörande religionens roll i samarbetet med Asien tillstyrks, övriga motionsyrkanden besvaras eller avstyrks. Till betänkandet är fogat 1 reservation och 5 särskilda yttranden.

Skrivelsen

Regeringen yrkar att riksdagen tar del av skrivelse 1998/99:61 Framtid med Asien. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet.

1998/99:U3 av Karin Falkmer (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de ekonomiska aspekterna på den svenska Asienstrategin,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om främjandemålet som en grundläggande utgångspunkt för UD:s verksamhet i Asien,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Japans centrala betydelse för utvecklingen i Asien och för den svenska Asienstrategin,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördjupat forskningssamarbete och främjande av studentutbyte med Japan.

1998/99:U4 av Göran Lennmarker m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att förstärka den svenska utlandsrepresentationen i de nya viktiga ekonomiska och politiska centrumen i Asien i enlighet med vad som anförts i motionen och inom de ramar som Moderaterna föreslagit i budgetbehandlingen,
2. att riksdagen beslutar att förstärka forsknings- och utbildningssamarbetet med Stillahavsasien i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen beslutar att uppdraga åt regeringen att ta initiativ till treparts-samarbete i biståndet, där Sverige och Taiwan gemensamt bygger upp långsiktiga stödinsatser i Afrika.

1998/99:U5 av Pär Axel Sahlberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om religionsperspektivet vid utvecklingen av den svenska Asienstrategin.

1998/99:U6 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt samarbete och handel med Asien,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om demokrati och mänskliga rättigheter i Asien,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fred och säkerhet i Asien,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och högre utbildning med inriktning på Asien.

1998/99:U7 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en Asienstrategi.

1998/99:U8 av Ingrid Näslund m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett utökat bistånd till Asien genom en större biståndsram,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att gemensamt med vissa asiatiska länder med en relativt stark ekonomi driva utvecklingssamarbete med ett tredje asiatiskt land,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att koncentrera Sveriges utvecklingssamarbete i Asien till ett mindre antal sektorer,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på öppenhet och utvärdering i institutionsuppbyggande samarbete i enpartistater,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om deltagande av representanter för människorättsorganisationer i utbildning för tjänstemän om institutionsuppbyggnad,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bistånd i vissa fall huvudsakligen bör gå via enskilda organisationer,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att legitimera folkrörelser och ideella organisationer,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om längre perioder i ambassadtjänst,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av det svenska avgiftssystemet för stöd till svenska företag,
10. att riksdagen som sin mening ger regering till känna vad i motionen anförts om representation från småföretag i den rådgivande grupp som knutits till Utrikesdepartementets enhet för Asien och Oceanien,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bevakning i projektexportsyfte av den privata sektorn i Asien,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en oberoende granskning och utvärdering av det svenska utvecklingssamarbetet i Vietnam,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökad hjälp till den nordkoreanska befolkningen,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sända en humanitär undersökningsgrupp från FN till Nordkorea,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbete med Taiwan.

Utskottet

Sammanfattning av skrivelsen

Inledning

Regeringen tillsatte våren 1997 en arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag till en strategi för att intensifiera Sveriges relationer med Asien. Målsättningen var att, med perspektiv på år 2010, ge en insiktsfull och nyanserad bild av Asien och konsekvenserna av regionens omvandling. Förslag skulle utarbetas till en integrerad svensk strategi gentemot länderna i Asien för politiska relationer, säkerhetspolitik, handel, ekonomiskt samarbete, utvecklingssamarbete, miljösamarbete, besöksutbyte, forskning, information och kultur.

Studien skulle omfatta de asiatiska länderna från Pakistan och österut, dvs. Sydasien, Sydöstasien och Östasien.

I skrivelsen föreslår regeringen en politik som syftar till att utveckla ett närmare och mer jämbördigt samarbete mellan Sverige och Asien. Huvudsyftet med skrivelsen är att ange en färdriktning. Genomförandet kommer att konkretiseras ytterligare i en handlingsplan.

En strategi måste, menar regeringen, utvecklas på flera nivåer, såväl i förhållande till Asien som helhet och dess huvudregioner som i förhållande till varje enskilt land. Asienstrategier som tagits fram av andra länder vittnar om riskerna med generella strategier som omfattar hela Asien. Naturligt i arbetet med en svensk Asienstrategi har varit att som viktiga element utforma strategier för de enskilda länderna. En Asienstrategi måste följaktligen innehålla både generella inslag och landspecifika strategier i vilka såväl politiska och andra förhållanden av betydelse som möjligheterna att fördjupa relationerna på olika områden behandlas. Förutsättningarna växlar kraftigt från land till land.

Den så kallade Asienkrisen är till sin karaktär inte unikt ”asiatisk” och det kan följaktligen inte heller lösningarna vara. Enskilda länder har inte utvecklat de institutioner – i form av öppenhet, rollfördelning mellan stat och näringsliv, fungerande lagstiftning, bankväsende, sociala skyddsnät – som krävs för att tillvarata globaliseringens stora möjligheter och hantera dess betydande risker.

Basen för en svensk Asienstrategi är Asiens fortsatt växande ekonomiska roll i en alltmer integrerad, ömsesidigt beroende värld. Långsiktigt förblir handel och investeringar dynamiska faktorer i våra relationer och målet bör vara att på grundval av växande ömsesidigt beroende och växande ömsesidiga intressen utveckla och fördjupa relationerna. Detta kan bara uppnås genom ett utvidgat långsiktigt besöksutbyte, växande handel och direktinvesteringar, utvecklingssamarbete, ett nätverk av folkrörelsekontakter, forsknings- och utbildningssamarbete, kulturutbyte och turism.

Den globala säkerheten, världsekonomin utveckling, den globala miljön, fattigdomen i världen och respekten för mänskliga rättigheter beror i hög grad på utvecklingen i Asien. På flera av dessa områden kan och bör Sverige spela en aktiv roll, som initiativtagare, pådrivare och förmedlare, och därmed bidra till att länderna i Asien ges en större delaktighet i utformningen av det gemensamma internationella systemet.

Utgångspunkter för en svensk Asienstrategi

Hur kommer Asien att se ut år 2010? Den ofrånkomliga utgångspunkten måste vara att fråga hur den värld kan tänkas se ut som länderna i Asien – och Sverige – då kommer att ingå i. Om vi blickar tillbaka lika många år, till 1986–1987, ser vi hur vanskelig varje prognos är. Knappast någon förutsåg vid den tiden Sovjetsamhällets snara fall, och ingen förutsåg den Asienkris som många i dag beskriver som något som var närmast oundvikligt.

Utgångspunkter för en svensk Asienstrategi är Sveriges intressen och ansvarstaganden som de kommer till uttryck i vårt internationella agerande. Grundelement bör vara:

- att främja utveckling mot demokrati och ökad respekt för mänskliga rättigheter samt jämställdhet mellan kvinnor och män,
- att verka för fred och säkerhet genom utveckling av de internationella instrumenten för att förebygga och hantera konflikter och för nedrustning,
- att verka för ökad tillämpning och utveckling av det internationella normsystemet och de organisationer som bär upp systemet,
- att verka för ekonomisk utveckling genom frihandel genom att medverka till att stärka det multilaterala regelverket för handel och investeringar inom ramen för världshandelsorganisationen WTO och stödja vidgat medlemskap i denna, och genom fortsatt aktiv dialog med de asiatiska länderna, t. ex. inom ramen för ASEM (Asia-Europe Meeting),
- att verka för att höja de fattiga folkens levnadsnivå genom att bidra till att lösa utvecklingsproblem som orsakar eller orsakas av fattigdom och flyktingsituationer som föranletts av konflikter,
- att främja framväxten av öppna och effektiva institutioner och livskraftiga civila samhällen,
- att verka för förbättrad miljö och naturresurshushållning.

Utifrån såväl dessa övergripande mål för samhällsutveckling som utifrån målet att främja vår välfärd genom sysselsättning och tillväxt ligger det i hög grad i Sveriges intresse att på jämbördiga grundvalar utveckla ömsesidiga och fördjupade relationer med Asien.

Stark tonvikt läggs i strategin på följande områden: stöd till reformer och kapacitets- och institutionsbyggnad som syftar till att utveckla de grundläggande förutsättningarna för demokrati, marknadsekonomi och socialt och ekologiskt hållbar utveckling, miljösamarbete samt uppbyggnad av bredare ömsesidiga kontakter med länderna i Asien på utbildningens, forskningens, folkrörelsernas, kulturens och näringslivets områden.

Sveriges bilaterala relationer med länderna i Asien är redan vittförgrenade, och de har utvecklats påtagligt politiskt, kommersiellt, kulturellt och inte minst genom Sveriges omfattande utvecklingssamarbete. Turism, massmedia och invandring har också fört länderna i Asien och deras kulturer väsentligt närmare oss. En god grund finns för en fördjupning och breddning av de bilaterala relationerna till länderna och samhällena i Asien.

Perspektiv på Asien

På område efter område uppvisar Asien komplexitet och mångfald: rikedom i kultur och verklighetsuppfattningar, förändringstakten och vitaliteten i utvecklingen, de oerhörda skillnaderna i levnadsstandard, utbildningsstandard och forskningsnivå. Samtidigt är svagheter i den institutionella basen uppenbar. Något enhetligt Asien finns inte, och sannolikheten för att de asiatiska länderna kan enas om några specifika asiatiska värderingar framstår som liten. Skillnaderna är för stora.

Den ekonomiska integrationen och utvecklingen av regionala organisationer som ASEAN kommer samtidigt att fortsätta. ASEAN är en naturlig gruppering och det finns skäl att förvänta att den, trots de svårigheter organisationen i dag går igenom, kommer att växa sig starkare. Asien och dess subregioner är i stort behov av organisationer för ökad samverkan. Att ASEAN:s säkerhetspolitiska samarbetsforum ARF utvecklas till ett verkligt instrument för regional säkerhet är av globalt intresse. Av stor betydelse är också att Sydasiens en dag förmår ge sin regionala gruppering – SAARC – ett verkligt innehåll.

Ekonomi, handel, investeringar och FoU

För tre fyra decennier sedan skulle varje diskussion om Asien primärt handlat om oerhörd fattigdom, om de hundratals miljoner människor i länder som Indien och Pakistan som levde under fattigdomsstrecket och om det hot som överbefolkningen utgjorde. Japan var visserligen på väg att komma i kapp västvärlden, men Japan ansågs inte vara representativt för det egentliga Asien. Detsamma gällde kronkolonin Hongkong. Föreställningen om det egentliga Asien omfattade utvecklingsländer jämte Maos Kina.

Under de år som gått sedan 1965 har vi sett ett växande antal länder ta sig över den klyfta som skiljer världens mest utvecklade ekonomier från dem som ligger långt efter. Sedan 1970 har Asiens andel av världens bruttonationalprodukt (BNP) nästan tredubblats. 1980 svarade Asien för 16 % av världens BNP. Femton år senare hade andelen stigit till 27 %. Detta motsvarar nästan samma andelar som NAFTA-länderna (28 %) och EU-länderna (30 %). Trots att den ekonomiska utvecklingen i Asien kraftigt har överstigit tillväxttakten i andra regioner under de senaste 25 åren är emellertid variationerna stora mellan olika länder och olika tidsperioder.

Världshandelns geografiska mönster har kommit att förändras som en följd av de asiatiska ekonomiernas höga tillväxt och exportinriktade utvecklingsmodell. Den ekonomiska utvecklingen har varit exportledd och ekonomierna är starkt handelsorienterade. Export och import utgör en stor andel av BNP. 1980 harrörde drygt 15 % av världens export från Asien. Femton år senare var Asiens andel av världens export 28 %, vilket kan jämföras med NAFTA som svarar för 16 % och EU som svarar för 39 % av världsexporten. Japan är världens tredje största exportnation, med 8 % av världsexporten. Hongkong, Sydkorea, Taiwan och Singapore har alla större export än Sverige. Kinas export har ökat mycket kraftigt under perioden, från 0,9 % av världsexporten 1980 till närmare 3 % 1995.

De asiatiska ekonomierna har också utvecklats till betydande importnationer. Inkomster från exporten möjliggjorde import av kapitalvaror och utländsk teknologi som sedan spreds till den övriga ekonomin. Asiens andel av världens totala varuimport ökade från 15 % 1980 till en fjärdedel femton år senare. I flertalet ekonomier har utrikeshandeln ökat markant som en konsekvens av övergången från importsubstitutionspolitik med höga tullmurar och icke-tariffära handelshinder, kontroll av växelkurser och reglering av utländska direktinvesteringar till en mer exportorienterad och marknadsorienterad regim.

Flödet av direktinvesteringar till snabbt växande ekonomier har ökat kraftigt under 1990-talet. Från att tidigare ha varit koncentrerade till framför allt industrialiserade länder i Europa och Nordamerika har en stor del av direktinvesteringarna gått till Asien. Genom utländska direktinvesteringar får länderna tillgång till inte bara finansiella resurser som möjliggör ökad produktion, utan också teknologiöverföring, kunskapsutveckling, ökad handel, marknadsutvidgning, ökad konkurrens och fler arbetstillfällen, vilket påverkar den ekonomiska utvecklingen positivt.

Den snabba utvecklingen på forskningsproduktionens och patenteringens områden är en föga uppmärksammas aspekt av Asiens transformering. Utvecklingen har varit särskilt dramatisk inom områdena tele, datorer/ databehandling och bioteknologi/mikrobiologi. Inte heller här är det dock fråga om någon uniform process. Spännvidden mellan länderna är mycket stor.

Asienkrisen

Krisen har avslöjat många av de strukturella problem som den snabba expansionen dragit med sig: gradvis försämrade konkurrenskraft, spekulativa investeringar, svaga finansiella system och politisk oförmåga att handla i tid, bl.a. till följd av symbios mellan regering och ekonomiska intressen.

En viktig förklaring till krisen är främst bristen på insyn – i banker, i balansräkningar som inte på ett korrekt sätt redovisar värdelösa fordringar, i korruptionens inflytande över beslut om lån, i avsaknaden av fungerande bankinspektioner och i symbiosen mellan olika intressen.

Den ekonomiska krisen har blottlagt stora befolkningsgruppers sårbarhet. Det sociala kapitalet och det civila samhällets skyddsnät har i många länder varit svagt under åren av snabb modernisering, urbanisering och omstrukturering. Denna svaghet kunde lättare döljas så länge den ekonomiska tillväxten var hög, men får förödande konsekvenser i kristider.

De krisdrabbade länderna står inför tre utmaningar för att tillväxten åter skall ta fart i regionen:

- att genomföra strukturella reformer,
- att få de internationella kapitalflödena att återvända
- att skydda låginkomstgrupper och försäkra att dessa är delaktiga i återhämtningen.

Reformbehoven är stora och inte bara strikt ekonomiska. Krisen har skapat en ny insikt om betydelsen av öppnare ekonomier och demokratiska politiska system och av en finanspolitik som stimulerar sysselsättning och uppbyggnad av sociala skyddsnät. Legitima institutioner utgör en förutsättning för långsiktig stabilitet. Däri ligger krisens positiva sida. Den visar med stor konkretion på den institutionella utvecklingens centrala betydelse nationellt och internationellt.

Även om de kortsiktiga åtgärderna för att mildra effekterna av Asienkrisen är viktiga har de långsiktiga åtgärderna stor betydelse. En viktig målsättning är att vidta sociala åtgärder som skyddar de fattiga på kort sikt och att utveckla ett välfärdssystem som innebär social tillväxt och stabilitet på lång sikt.

Närmare en miljard av Asiens befolkning – en tredjedel – lever på mindre än motsvarande en dollar per dag. De lever i absolut fattigdom. Närmare tre fjärdedelar av världens fattiga återfinns därmed, trots de senaste decenniernas stora förändringar, i Asien.

I alla länder i Asien råder en stor brist på jämlikhet mellan män och kvinnor. I Asien – liksom i världen i stort – har männen högre utbildning och inkomster än kvinnor. Diskrimineringen av kvinnor när det gäller tillgång till utbildning och hälsovård är betydligt mindre i Öst- och Sydostasien än i u-länder som helhet. Det motsatta förhållandet gäller dock Sydasien, där kvinnorna tillhör de minst jämställda i världen.

Flertalet människor i Asien är bosatta på landsbygden och sysselsatta inom jordbruk eller jordbruksrelaterade näringar. Men ökningen av sysselsättningen inom tillverkningsindustri och tjänstesektorn har varit snabb i flertalet länder. Ett speciellt problem utgör barnarbetet som i flera länder i regionen, i huvudsak i delar av Sydasien, är både omfattande och extremt.

Under senare decennier kan vi se hur utbildning och ekonomisk utveckling går hand i hand. Satsning på utbildning ökar tillväxten, och de ökande resurserna möjliggör att det satsas mer och mer per elev. Liksom i många andra sammanhang avviker Sydasien vad gäller utbildningsnivå från det östasiatiska mönstret. I början av 1990-talet var läskunnigheten hos vuxna nära 80 % i Öst- och Sydostasien. I Sydasien, däremot, var 51 % av de vuxna fortfarande analfabeter.

Den ökning med cirka tjugo år i medellivslängd som har registrerats i Asien sedan 1960 är i stor utsträckning en följd av den dramatiska nedgång i spädbarnsdödlighet som har ägt rum i alla regioner. Av de drygt 30 miljoner människor i världen som uppskattas vara hivpositiva bor nära en fjärdedel i Asien. Indien är det land som beräknas ha det största antalet hivinfekterade i världen.

Miljö

Samtidigt som inkomsterna stigit och andelen fattiga sjunkit har Asien utvecklats till en av världens mest förorenade regioner även om stora regionala skillnader förekommer. Miljöförstöringen har nått sådan omfattning att den har fått globala effekter.

Miljöproblemen skiljer sig mellan olika delar av Asien, både vad gäller problemens karaktär och omfattning, beroende till länders geografiska läge, befolkningsmängd, utvecklingsgrad och tillgångar på naturresurser. Generellt kan sex grundläggande faktorer urskiljas som utmärker flertalet länder i Asien och som bidragit till att miljösituationen blivit så allvarlig:

- snabb ekonomisk tillväxt,
- hög befolkningstillväxt och befolkningstäthet,
- bristande lagstiftning, miljöpolitik och institutionell kapacitet,
- misshushållning med resurser,
- fattigdom och
- urbanisering.

Avgörande för utvecklingen av miljösituationen är hur de underliggande orsakerna angrips. Svaga institutioner utgör ett av huvudproblemen. En förutsättning för att trenden skall vända är att institutionerna stärks. I många fall där en miljölagstiftning införts har den varit ineffektiv och bristfälligt genomförd. Institutionell kapacitet för att genomdriva miljölagstiftningen har saknats. Det är också nödvändigt att komplettera en effektivare miljölagstiftning med att öka användningen av ekonomiska styrmedel som styr mot ren och resurssnål produktion. Genom att prissätta de negativa effekterna på miljön leds konsumtion och produktion bort från teknologier och produkter som skadar miljön. Ägarförhållanden måste också definieras bättre. Bristfälligt definierade ägarförhållanden för naturtillgångar är i många fall en avgörande orsak till kortsiktigt tänkande och misshushållning med resurser.

Reformer i form av institutionella förbättringar, ökad insyn och minskad korruption är nödvändiga för att effektivt kunna driva miljöpolitik. Mer demokratiska system och öppenhet innebär också ökade möjligheter för lokala opinionen att göra sig hörd.

Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet

Asien är i grunden alltför omfattande och heterogent för att det skall vara rimligt att generalisera om demokratins tillstånd. Historiskt finns högst olika politiska kulturer, och kolonialtiden lämnade efter sig vitt skilda avtryck på den indiska subkontinenten, i Indokina, i Indonesien, på Filippinerna och i Hongkong. Demokratiutvecklingen i Asien de senaste decennierna har beskrivits som långsammare än i resten av världen med undantag för Mellanöstern. Den "mjukt auktoritära utvecklingsstaten" av Sydkoreas typ dominerade bilden. Den bedömningen underskattar dock betydelsen av de förändringar som inträtt sedan slutet av 1980-talet.

En fundamental fråga är vad som krävs vad gäller utveckling av normer och institutioner för att förstärka och konsolidera demokratin. Frågan blir särskilt viktig då man betänker att ett stort antal av det hundratal länder som i dag i någon mening kan betecknas som demokratier är ytterst sköra med föga utvecklade demokratisk kultur och regeringar med svag legitimitet och begränsade förutsättningar för att åstadkomma påtagliga förbättringar av människors materiella villkor. Demokrati kräver tid för att utveckla värdegemenskap och institutioner.

Ratificeringsläget i Asien vad gäller FN:s sex större konventioner om mänskliga rättigheter är relativt svagt, med undantag för konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, som i stort sett alla länder som behandlas i denna skrivelse ratificerat; konventionen om barnets rättigheter har ratificerats av samtliga länder. Endast cirka hälften av länderna är anslutna till 1966 års konventioner om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter respektive medborgerliga och politiska rättigheter. Två tredjedelar har ratificerat konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, medan enbart en tredjedel har ratificerat konventionen mot tortyr. Internationell rätt anger tydliga begränsningar för tillämpningen av dödsstraffet, liksom krav på rättsgarantier. Ännu har inte något asiatiskt land ratificerat

det andra tilläggsprotokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt om förbud mot dödsstraff.

Framväxten av ett starkt civilt samhälle har visat sig vara av stor betydelse för förbättrad respekt för de mänskliga rättigheterna. I många länder i regionen finns i dag enskilda organisationer och samhällsaktiva akademiker, som för denna process framåt.

Några asiatiska ledare har tidvis framhållit begreppet ”asiatiska värderingar”, vilket hotat att undergräva de mänskliga rättigheternas allmängiltighet. Tendenserna till en asiatisk position har dock försvagats påtagligt under de senaste åren, bl.a. till följd av den asiatiska ekonomiska krisen som visat på den hävdade asiatiska modellens inneboende svagheter. Rättigheternas universalitet erkänns samtidigt som vissa länder betonar den kulturella särarten.

Framtiden och vägvalen

Någon utvecklad idé om Asien som en sammanhållen enhet i annat än geografisk mening finns inte, annat än i vissa frågor vid vissa tidpunkter. Lika litet som i dag kommer det att finnas *ett* Asien att tala till, *en* asiatisk ståndpunkt i annat än enstaka frågor, *en* given uppsättning asiatiska värderingar, *en* asiatisk ekonomisk modell. Men de asiatiska rösterna kommer sannolikt att spela en ännu större roll än i dag, och då inte minst de röster som härrör från de asiatiska demokratierna och deras civila samhällen. I detta finns en vitalitet av stor betydelse för de nationella kulturena, och för omvärlden.

Vissa länders och regionala organisationers röster kommer att spela en större roll år 2010 än i dag i de internationella politiska och ekonomiska forum där för världen viktiga frågor hanteras. Det gäller i synnerhet Kina men också Indien, två länder som tillsammans representerar mer än en tredjedel av mänskligheten. Japan kommer samtidigt att för lång tid framöver förbli världens näst största ekonomi, efter USA, med legitima anspråk på en större internationell roll.

Asien är och förblir stätt i snabb förändring. Länderna och människorna i Asien kommer att präglade det kommande seklet på ett helt annat sätt än de präglade det gångna, inte genom att skaka världen utan genom att med fortsatt ekonomisk utveckling och växande öppenhet bli mera delaktiga, och mera självmedvetna internationella aktörer. Ytterst är det fråga om en serie vägval som olika länder i regionen – och vi själva – har att göra. Möjligheterna och riskmomenten är många. Krisen har visat på den svaga institutionella grunden för de senaste decenniernas snabba utveckling. Uteblir reformerna försämras utsikterna påtagligt. Krisen har också visat på de växande internationella beroendeförhållandena. I den utvecklingen finns mycket som är positivt för länderna, men också oerhörda utmaningar. Marknaden, som inte kan förväntas ta något större socialt ansvar, spelar en allt viktigare roll. Staten förväntas möta växande behov och förväntningar samtidigt som dess makt försvagas.

Det är i ökad samverkan som de gemensamma möjligheterna finns. Miljöproblemen kan inte lösas nationellt. Utslagningen, narkotikahandeln, det sexuella utnyttjandet av kvinnor och barn och andra växande sociala problem

kan bara lösas genom gemensamma ansträngningar. Fortsatt nedrustning kan bara uppnås i en värld för vars öde länder som Indien och Kina känner sig fullt medansvariga. Integrationsprocesserna har drivits av teknologi, handel och investeringar, som allt mindre ser till nationella gränser, men utmaningen ligger ytterst på ett djupare kulturellt och politiskt plan. Vår tids stora utmaning är att medverka till en utveckling i Asien som ökar sannolikheten för de globalt hållbara vägvalen, de som leder till ökad förståelse, demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, minskad fattigdom, en bättre miljö, och ett internationellt system som bidrar till framväxten av en sådan värld.

En svensk Asienstrategi

Asien uppvisar många av de möjligheter, utmaningar och problem som brukar framhåvas som särskilt prioriterade i svensk utrikespolitik på det globala fältet.

Demokratin är på frammarsch på många håll i Asien och öppenheten för impulser från omvärlden ökar närmast explosionsartat i informations-teknologins spår. Traditionella samhällen stöps om och livaktiga frivilligorganisationer växer fram på bred front. Ändå består en rad auktoritära regimer i Asien, där rättssamhället och respekten för mänskliga rättigheter åsidosätts på det mest flagranta sätt. Sverige har i olika internationella sammanhang och forum bidragit till att belysa dessa missförhållanden. Samtidigt har ansträngningar gjorts att engagera de auktoritärt styrda länderna i Asien, däribland Kina, i en internationell dialog om mänskliga rättigheter med syftet att försöka bidra till en bättre förståelse och respekt för den internationella rättens krav, och en vidgad anslutning till FN:s legala instrument på området.

Frihandeln har under de senaste decennierna skapat förutsättningar för ekonomisk utveckling, ökad välfärd och en jämnare fördelning av resurser i många asiatiska länder. Samtidigt har den senaste ekonomiska krisen visat på behovet av starka internationella institutioner och regelverk som stöd för länder i utveckling. I nuvarande situation blir det ett särskilt angeläget svenskt intresse att motverka att protektionismen växer fram i krisens spår samt att engagera sig i arbetet att få Kina och andra asiatiska ekonomier som i dag står utanför WTO att nå överenskommelse om inträde i världshandelsorganisationen.

Sveriges relationer med länderna och ekonomierna i Asien kan med fördel breddas och fördjupas inför 2000-talet med tyngdpunkt på åtta centrala områden:

- demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet,
- handel och direktinvesteringar,
- fattigdomsbekämpning och fördjupade relationer genom utvecklings-samarbete,
- miljö,
- forskning och utbildning,
- folkrörelser och gränsöverskridande nätverk,
- kultur, informationsverksamhet och Sverigefrämjande,
- politiska relationer.

Sveriges medlemskap i EU har inneburit förändringar – och vidgade möjligheter – för den svenska Asienpolitiken. Som medlem kan Sverige delta i gemensamma aktioner och beslut av betydande internationell tyngd. Samtidigt ställs krav på ett aktivt svenskt deltagande i utformningen av EU:s politik inom olika områden visavi länderna i Asien, i syfte att få gehör för våra nationella prioriteringar.

EU:s övergripande Asienstrategi från 1994 har lagt ett antal huvudmål som syftar till att stärka EU:s ekonomiska närvaro i Asien: främja internationellt samarbete och förståelse, bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar tillväxt samt till att befästa demokrati och respekten för mänskliga rättigheter i Asien. Samråd sker ofta även i frågor som rör medlemsländernas bilaterala agerande i olika länder i Asien. Generellt sett har Sveriges medlemskap i EU medfört ett förändrat arbetssätt för den svenska utrikesrepresentationen och givit Sverige väsentligt förbättrad tillgång till information, bredare kontaktytor och större möjligheter till inflytande i tredje land, som i detta fall Asien.

Sverige, Asien och det internationella samarbetet

ASEM (Asia-Europe Meeting)

ASEM är ett forum för politisk, ekonomisk och kulturell samverkan och dialog mellan tjugofem länder i Europa och Asien. Det bildades våren 1996 vid ett toppmöte i Bangkok, där stats- och regeringschefer från EU:s medlemsländer, de dåvarande sju ASEAN-länderna, Japan, Kina och Sydkorea, samt EU-kommissionens ordförande deltog. Det andra toppmötet hölls i London våren 1998 och det tredje äger rum i Seoul år 2000. ASEM-dialogen syftar till att stärka banden mellan Europa och Asien.

Genom tillkomsten av ASEM har ett betydelsefullt forum skapats för att stärka banden mellan Europa och Asien. I ASEM-samarbetet lägger Sverige tyngdpunkten vid frågor rörande handel och investeringar, miljö, demokrati och mänskliga rättigheter, utbildning och kultur samt kontakter mellan enskilda organisationer.

Sverige, Asien och FN

Sveriges aktiva roll i FN är en fundamental dimension av Sveriges internationella relationer. En förutsättning för att FN skall kunna erbjuda det ledarskap som världens tillstånd och globaliseringen kräver är att FN tillerkänns samma centrala roll av alltfler länder i Asien. Sverige bör i FN och i sina bilaterala relationer med länderna i Asien aktivt verka för att de ger FN och det internationella normsystemet ett växande stöd.

Engagemanget i FN utgör en hömpelare i svensk utrikespolitik. Sverige verkar i FN för att förebygga konflikter och främja nedrustning. Detta är inte minst viktigt vad gäller länderna i Asien. Genom deltagande i fredsbevarande operationer bidrar Sverige på ett konkret sätt till att bevara freden inom flera områden i Asien.

Sverige skall fortsatt verka för att länderna i Asien tillmäter FN och det internationella normsystemet en central roll i respektive lands utrikespolitik.

I FN:s kommission för mänskliga rättigheter verkar Sverige aktivt för att uppmärksamma brott mot de mänskliga rättigheterna. Sverige driver bl.a. frågor rörande jämställdhet mellan kvinnor och män, barnets rättigheter, rättigheter för personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter och urbefolkningar, rättigheter för personer med funktionshinder och åtgärder mot dödsstraffet, utomrättsliga avrättningar, ofrivilliga försvinnanden och tortyr.

Via FN:s biståndsorganisationer stödjer Sverige insatser för att genom reformer och institutionell utveckling motverka fattigdom, förbättra barns hälsa och tillgång till utbildning, skapa hållbara lösningar på flyktingproblematiken, främja demokratisk utveckling och söka förbättra den globala miljö.

De internationella finansiella institutionerna

Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken (ADB) är djupt engagerade i Asien. Mot bakgrund av Asienkrisen ökade IMF:s totala kreditgivning 1997–1998 fyra gånger jämfört med året dessförinnan.

Krisen har visat på det stora inflytande som de internationella finansiella institutionerna, i synnerhet Internationella valutafonden, utövar. Deras insatser har varit nödvändiga, men långt ifrån invändningsfria. Det är mot denna bakgrund viktigare än någonsin att Sverige fortsatt aktivt medverkar i de multilaterala forum, som Valutafonden, Världsbanken och den asiatiska utvecklingsbanken, vilka dominerar dialogen med mottagarländerna och ofta svarar för huvuddelen av de finansiella flödena. Det måste dock i detta sammanhang beaktas att Sverige verkar inom ramen för valkretsar, vilket kan utgöra en restriktion på möjligheten att driva en egen linje.

Finanskrisen i Sydöst- och Östasien har ytterligare understrukt behovet av intensifierad samverkan mellan olika delar av Regeringskansliet och Riksbanken, bl.a. i syfte att medverka till att Sverige talar med en röst i olika internationella forum. Sådan samordning ter sig särskilt viktig i det skede av utveckling av de internationella finansiella institutionerna som vi nu går in i. Sverige kan spela en viktig roll i detta för de kommande decenniernas globala ekonomiska utveckling mycket betydelsefulla reformarbete.

Det gångna årets krishantering har visat på behovet av att framgent i ännu större utsträckning än hittills involvera de asiatiska staterna i diskussionerna och att visa ett större intresse för deras aktiva deltagande i det internationella reformarbetet.

Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet

Långsiktiga och bestående förändringar i ett samhälle har oftast sitt ursprung i interna processer. Som utomstående kan Sverige, tillsammans med andra, söka påverka interna processer, men sällan skapa förändringar. Erfarenheten visar att det civila samhället spelar en avgörande roll för utvecklingen mot ökad respekt för mänskliga rättigheter och demokrati. Sverige kommer därför att fortsätta att uppmuntra och stödja utvecklingen av det civila samhället i Asien bl.a. genom stöd till enskilda organisationer och akademiska institut-

ioner. Sverige kommer likaså att fortsätta att stödja den institutionella utvecklingen, bl.a. utveckling av rättssystem och lagstiftning, vilken behövs för att främja och förstärka respekten för de mänskliga rättigheterna. Utvecklingsarbetet kommer att i ökad omfattning inriktas på denna uppgift. Detta innebär också ett fortsatt stöd för att främja öppenhet och insyn, bl.a. genom att underlätta oberoende mediers möjlighet att rapportera och granska myndigheter. Insatserna är finansiellt små men strategiska.

Sverige hävdar bestämt normen att varje medlem av FN genom FN-stadgan har ett ansvar att främja respekten för de mänskliga rättigheterna, och avvisar propåer om att situationen för de mänskliga rättigheterna är en strikt intern angelägenhet för varje land.

Sverige ser som en viktig uppgift att i det multilaterala samarbetet, inom EU och bilateralt, i dialog och samarbete medverka till utveckling mot demokrati och i lag skyddade grundläggande fri- och rättigheter.

I fall av kränkningar reagerar Sverige genom olika kanaler – bilateralt, tillsammans med övriga EU-länder och genom multilaterala forum. Det är viktigt att söka samarbeta med en större krets likasinnade länder för att budskapet skall få effekt.

Sverige driver, i samarbete med EU-länder och andra likasinnade stater, en rad frågor som syftar till att uppmärksamma kvinnors situation och diskriminering. Sverige kommer fortsatt att ta upp frågan om kvinnors och flickors rättigheter i den utvecklingspolitiska dialogen, liksom i diskussioner med regeringsföreträdare i multilaterala sammanhang.

Utvecklingssamarbetet rymmer betydelsefulla möjligheter att långsiktigt medverka till uppbyggnaden av de institutioner och det civila samhälle som bär upp demokratisk kultur och rättssamhälle. I det arbetet kan statliga institutioner såväl som folkrörelser, enskilda organisationer och universitet spela viktiga roller. Utvecklingen av marknadsekonomier kan ge positiva effekter i riktning mot öppnare samhällen. Också här har utvecklingssamarbetet en viktig roll.

Handel och investeringar och arbetsvillkor

Utvecklingen i Asien de senaste decennierna med hög tillväxttakt och övergångar till exportorienterade handelsregimer har resulterat i en kraftigt ökad handel mellan Sverige och Asien. Investeringarna i båda riktningar växte likaså.

Sveriges långsiktiga mål som starkt handelsorienterad nation är att väsentligt öka utbytet med Asien. Det bör gälla för såväl export som import och direktinvesteringar i båda riktningarna. För att en sådan målsättning skall vara realistisk krävs dels att de krisdrabbade länderna i Asien återhämtar sig, dels att regionen går mot ökad öppenhet.

Både handeln och volymen på direktinvesteringarna bör under det kommande decenniet kunna öka påtagligt i båda riktningarna. För det talar de avregleringar som följer i krisens spår och ländernas långsiktiga tillväxtutsikter.

Sverige verkar genom EG för att de asiatiska ekonomier som står utanför WTO lever upp till de krav som ställs för WTO-medlemskap och så snart

som möjligt ansluts. EG:s och vårt bilaterala utvecklingsamarbete kan medverka genom att hjälpa berörda länder att vidta nödvändiga reformer och anpassningar.

Diskussionen om arbetsvillkor och barnarbete berör i hög grad Asien. Arbetsvillkoren är i många länder betydligt sämre än vad ILO:s standard medger, med långa arbetstider, utnyttjande av barn i industriellt arbete, begränsningar i fackföreningarnas verksamhet, etc. De fackliga organisationerna har en viktig uppgift att fylla i försvaret av arbetarnas rättigheter.

Främjandet av Sveriges kommersiella relationer med Asien

På det mest grundläggande planet bestäms våra möjligheter av hur vår egen konkurrensförmåga utvecklas. Viktigast av allt är, liksom på andra marknader, att vi ständigt utvecklar vår kapacitet att ta fram nya konkurrenskraftiga produkter, vilket i sin tur förutsätter att vi nationellt vidmakthåller en hög utbildnings- och forskningsstandard och goda villkor för långsiktigt företagande.

Asienkrisen visar på behovet av fördjupad kunskap om regionen och dess marknader. Inte minst viktig är denna fråga i de små och medelstora företagens perspektiv, företag med begränsad marknadskunskap och låg riskbenägenhet. I Sverige finns sådan kompetens på flera håll, men inte samlad på något slagkraftigt sätt.

Ambassaderna, konsulatet och handelskontoren har centrala roller i handels- och investeringsfrämjandet och skall förstärkas. Detta förutsätter en ökning av antalet utsända, men förstärkningen skall primärt ske genom ett mera utvecklat samarbete med hemmaorganisationen och företag på plats och ett bättre utnyttjande av informationsteknikens möjligheter.

Sverige har en väl utbyggd struktur för exportfrämjande. Exportrådet har till uppgift att som centralt organ planera, samordna, marknadsföra och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export.

Importen är lika nödvändig som exporten för vår välfärd. Möjligheten till import av komponenter, insatsvaror och maskiner är en viktig faktor för det svenska näringslivets konkurrenskraft. Konsumenterna får med import tillgång till ett större antal produkter och produktvarianter till lägre priser.

Projektexport berör flera företag samtidigt, dvs. en gemensam order för ett helt system eller hel anläggning där många olika aktörer medverkar. Denna typ av export erbjuder möjligheter för grupper av svenska företag, inklusive små och medelstora företag.

Biståndsfinansiering

Utvecklingsarbetet har, inom ramen för sin övergripande målsättning, på flera sätt bidragit till svenska företags engagemang i Asien. Utvecklingsarbetet har inneburit en långsiktig närvaro genom vilken kontakter kunnat byggas upp mellan företag, konsultföretag och institutioner i Sverige och i Asien. Genom det kontraktsfinansierade tekniska samarbetet (KTS) genom Sida har samarbete som involverar den svenska resursbasen kunnat utvecklas också med andra länder än de traditionella programländerna. Under senare år

har näringslivsbistånd och utveckling av den finansiella sektorn blivit allt viktigare delar av Sidas utbud.

Det svenska biståndet har fått en allt klarare inriktning på att utveckla förutsättningarna för ekonomisk verksamhet i u-länder, på att skapa ett gynnsamt klimat som främjar företagande. Därmed skapas också bättre förutsättningar för handel med och investeringar i landet. Svenska institutioner och företag engageras ofta i detta arbete.

Utvecklingen vad gäller handel och företagande kräver en effektiv främjandeorganisation. För att den skall bli slagkraftig krävs ett aktivt nätverksbyggande mellan aktörer i Sverige centralt och regionalt samt ökad samverkan mellan hemma- och fältorganisationen och lokalt på fältet.

Utvecklingssamarbetet har som en central uppgift att skapa bättre förutsättningar i utvecklingsländerna för långsiktig tillväxt genom stöd till makroekonomiska och institutionella reformer, lagstiftning, utveckling av den finansiella sektorn och stöd till t. ex. uppbyggnaden av näringslivsorganisationer som handelskammare. Utvecklingssamarbetet har spelat och kan också spela en viktig roll genom att utveckla kontakterna mellan olika svenska aktörer, däribland svenskt näringsliv och dess institutioner i Asien. I ett flertal utvecklingsländer i Asien finns goda förutsättningar för ökad projektfinansiering med användning av krediter och garantier, i synnerhet inom infrastrukturområdet men också inom nya områden som miljöteknik och tjänster.

Utvecklingssamarbetets framtida roll i Asien

Det finns tre starka skäl att bedriva ett fortsatt utvecklingssamarbete på åtminstone dagens nivå med Asien: huvuddelen av världens fattiga finns i Asien, möjligheterna att nå resultat i utvecklingssamarbetet och vårt eget långsiktiga intresse av fördjupade relationer med ett Asien stannat i utveckling. En målsättning måste därför bli att öka det svenska biståndet till Asien.

Genom utvecklingssamarbetet kan vi aktivt fördjupa och bredda de bilaterala relationerna till det stora flertal länder i Asien som fortfarande är utvecklingsländer. Långt mer omfattande nätverk än vi vanligen föreställer oss har byggts upp genom utvecklingssamarbetet och utrymmet för nya initiativ är stort. Inriktningen av det svenska utvecklingssamarbetet stämmer väl överens med de områden som framstår som angelägna i en svensk Asienstrategi. Tre uppgifter bör ges högsta prioritet:

- att åstadkomma en klarare fokusering på reformprocesser och institutionsuppbyggnad som syftar till att utveckla de grundläggande förutsättningarna för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, marknadsekonomi, minskad fattigdom, förbättrad skola och hälsa samt ekologiskt hållbar utveckling,
- att målmedvetet bygga upp en långsiktig satsning på ett utbyggt miljösamarbete
- att bygga mera jämbördiga och mera ömsesidiga relationer.

Utvecklingssamarbete måste vara långsiktigt. Samtidigt ställs stora krav på flexibilitet, helhetssyn, samordning och partnerskap. Utvecklingssamarbetet kräver också koncentration på länder och sektorer i enskilda länder. Det långsiktiga programlandssamarbetet måste kombineras med en kapacitet att bistå ett land som befinner sig i ett kritiskt skede. Flexibilitet är också nödvändig i meningen att samarbetet också fortsatt bör ha stor bredd och inkludera ett brett spektrum av länder.

Världsbanken, Valutafonden och Asiatiska utvecklingsbanken spelar i dag dominerande roller i det internationella utvecklingssamarbetet med länderna i Asien. Det innebär att vårt eget agerande i förhållande till dessa institutioner, i styrelser och i forum för biståndskoordinerings, blir av stor betydelse. Även EG:s bistånd bör ägnas ökad uppmärksamhet i en sådan samlad bedömning. För Sveriges del är det angeläget att se till denna helhet i utformningen och genomförandet av en Asienstrategi.

För att vara framgångsrikt förutsätter utvecklingssamarbete ett partnerskap byggt på ömsesidiga intressen och öppet redovisade mål. Utgångspunkten är den gemensamma värdegrund som kommer till uttryck i gemensamt underbyggda konventioner.

Särskilt viktiga för utvecklingen av fördjupade ömsesidiga relationer är:

- forskning, ett område där också utvecklingen i Asien skapar nya förutsättningar för gemensamma initiativ,
- utbyggda möjligheter till utbildning i Asien för svenska studenter och i Sverige för asiatiska studenter,
- utbyggt kultursamarbete och kulturutbyte,
- en utbyggd samverkan mellan enskilda organisationer i Sverige och i Asien.
- en utveckling av vårt näringslivs engagemang i Asien genom insatser som kan främja handeln med u-länderna.

Miljöfrågorna

Den kanske allvarligaste dimensionen av det som sker i Asien, och den som långsiktigt berör oss mest direkt, är utvecklingen på miljöområdet. Behovet av internationellt samarbete är stort. Omfattningen och den snabba ökningen av miljöproblemen i Asien gör det nödvändigt att satsa mer resurser på miljön där under de kommande decennierna. Behovet är enormt och efterfrågan på miljöteknik och miljötjänster förväntas stiga kraftigt. Utvecklingen av en skärpt miljölagstiftning innebär nya affärsmöjligheter för miljöteknikföretag.

Sverige har utvecklat ett stort institutionellt och teknologiskt kunnande på miljöområdet. Vår kunskap och erfarenhet finns inom flera områden med miljöanknytning. Den svenska industrin ses ofta som ledande inom miljöskydd och miljöteknik.

I det bilaterala utvecklingssamarbetet har miljösamarbete redan en central roll. Den kommer att utvecklas ytterligare. På forskningsområdet har en rad kontakter byggts upp. Regeringen kommer att ta initiativ till en samlad långsiktig satsning på miljö och naturresurshushållning i Asien, vilken engagerar regeringskansli, näringsliv, myndigheter, forskarsamhälle och miljöorgani-

sationer. Ett sådant initiativ kommer att utgöra ett viktigt komplement till våra egna ansträngningar att utveckla Sverige till ett hållbart samhälle. Dialogen inom ASEM erbjuder en ny plattform för svenskt agerande på miljöområdet i Asien.

Miljö och en hållbar utveckling kommer i framtiden att inta en mer central plats i vårt internationella arbete. Områdena utgör redan ett viktigt inslag i våra relationer med Asien. För att åstadkomma en samlad ansats krävs att samarbetet mellan olika aktörer på svensk sida förstärks genom ökad samverkan mellan Regeringskansliet, Naturvårdsverket, Sida och Exportrådet, företag och forskning.

Sverige kommer att fortsatt aktivt verka för att de asiatiska länderna undertecknar de internationella konventionerna om miljö och hållbar utveckling och uppfyller villkoren i överenskommelser och konventioner. Den politiska dialogen kommer i ökad omfattning att prioritera miljöproblemen.

Miljöbevakningen i Asien kommer också att förstärkas. Ambassadernas bevakning skall stärkas som ett led i arbetet på att utveckla nya nätverk mellan miljökunskandet i Sverige och stationeringslandet. Personal inom utlandsrepresentationen i Asien skall ges tillfälle till utbildning i miljöfrågor.

Utvecklingen mot en miljöanpassad produktion i de asiatiska utvecklingsländerna måste stödjas för att påskynda övergången till en hållbar utveckling och för att förbättra de asiatiska utvecklingsländernas tillträde på den europeiska marknaden. Utvecklingsbistånd kan stödja uppbyggnaden av infrastruktur för certifiering och utbildning om miljöanpassning.

Forskning

Utbildning och forskning har en strategisk roll i fördjupningen av relationerna mellan länder och kulturer. Det är viktigt att understryka att det rör ett utbyte i båda riktningarna och att det bygger på ömsesidighet och jämbördighet. Detta gäller generellt för den internationalisering som Sverige står inför och måste präglade vårt sätt att utforma de framtida relationerna med Asien.

Att utveckla relationerna till Asien på utbildningens och forskningens områden är av central betydelse för breddningen och fördjupningen av Sveriges relationer till Asien.

Det är i Sveriges intresse att ett växande antal svenska studenter genom utbildning och forskning kommer i kontakt med Asien och att väsentligt fler asiater ges möjlighet till utbildning och forskningskontakter med Sverige. Under hösten 1999 har ett program för utbyggt studentutbyte, Linnaeus, föreslagits av Sida.

Utvecklingen i Asien skapar nya möjligheter till ömsesidigt fruktbart samarbete på forskningens område. Behovet av stöd är samtidigt stort i många länder. Genom ett utbyggt forskningssamarbete delvis inom utvecklingssamarbetets ram skulle nödvändig bredd uppnås. I framtiden bör det biståndsfinansierade samarbetet utsträckas till fler länder genom forskarinitierat samarbete mellan institutioner i Sverige och länderna i Asien.

I dag finns fyra institutioner för Öst- och Sydöstasienstudier i Sverige medan det saknas en institutionell bas för akademisk kompetensuppbyggnad om det samtida Sydasien. Något av universiteten bör utgöra bas för framtida

utbildning och forskning om Sydasiens. En inventering av befintlig kompetens på detta område kommer att göras av Sida i syfte att identifiera en lämplig centrumbildning för en sådan satsning.

För att underbygga ett förstärkt svenskt Asienkunnande i framtiden fordras ett utökat samarbete mellan de forskarutbildande institutionerna kring handledningsresurser och forskarkurser. Språkutbildning vid universiteten i de stora asiatiska språken behöver förstärkas. Utbyte med Asien förekommer inom ramen för såväl det reguljära utbildningsväsendet som i näringslivets regi. Möjligheterna till samverkan mellan stat och näringsliv måste tas till vara.

Folkrörelser

Folkrörelser och enskilda organisationer har spelat en huvudroll i internationaliseringen av Sverige, allt ifrån missionen som redan under 1800-talets senare hälft upprättade förbindelser mellan församlingar i Sverige och samhällen i Afrika och Asien, till det internationella fackliga arbetet och det ularsengagemang som i början på 1950-talet ledde till framväxten av det statliga biståndet. En bärande idé bakom biståndets framväxt var att rättvisa hemma och ute i världen var två oskiljaktiga uttryck för samma solidaritetstanke. I dag är över 300 organisationer engagerade i ett hundratal länder genom närmare 2 000 projekt.

Länderna i Asien uppvisar mycket stora variationer vad gäller utrymmet för och förekomsten av folkrörelser och enskilda organisationer. Relationen mellan stat och organisationer skiljer sig mycket åt, likaså de roller som organisationer spelar i samhällena. En sak har dock flertalet länder i Asien gemensamt – att enskilda organisationer är en faktor av växande betydelse.

Svenska folkrörelser och enskilda organisationer lämnar viktiga bidrag till förverkligandet av centrala målsättningar för Sveriges internationella agerande. Genom organisationernas aktiva engagemang ökar möjligheterna att verka för fred och säkerhet, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet, fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling.

Utvecklingen av de civila samhällena i Asien innebär möjligheter till utbyggt samarbete mellan svenska folkrörelser och enskilda organisationer och organisationer i Asien.

En stor utmaning i samarbetet mellan svenska och asiatiska organisationer är att utveckla demokratiskt uppbyggda organisationer som kan ingå i ett livskraftigt civilsamhälle. Att stödja organisationerna i detta arbete är en för utvecklingssamarbetet central uppgift.

En annan viktig möjlighet är att stödja regionala enskilda organisationer vilka i sin tur kan stödja och utveckla inhemska organisationer. En sådan tvåstegsmodell ökar förutsättningarna för en långsiktigt hållbar organisationsutveckling.

Kultursamarbete, informationsverksamhet och Sverigefrämjande

Ömsesidig förståelse och respekt skapas genom kulturmöten och kultursamarbete. Möjligheterna är många för dem i vårt land som vill lära känna en

annan kultur. Asien har begränsat utrymme i våra medier utom i krisögonblick. Obalanserna är stora. Möjligheterna att i Asien lära känna svensk kultur är ännu mycket begränsade. Ett närmande förutsätter omprioriteringar och nya initiativ från såväl stat som näringsliv.

Genom att skapa ett särskilt fönster för kulturutbyte med Asien kan projekt – små och stora – inom olika kulturområden ges stöd. Det väsentliga är att finna former för väsentligt mera mångfasetterade och decentraliserade kulturkontakter än de som finns i dag. Kultursamarbete är även en viktig del i demokratiseringsprocessen.

De svenska utlandsmyndigheterna utgör regeringens främsta instrument för att i enskilda länder skapa goodwill och förtroende för Sverige som internationell samarbetspartner och därmed främja svenska intressen och bidra till tillväxt och sysselsättning. Kraven och förväntningarna på utlandsmyndigheterna att på olika vägar medverka till att genomföra regeringens tillväxt- och sysselsättningsmål har ökat markant under de senaste två åren. Detta ställer nya och förändrade krav på resurser och kapacitet hos utlandsmyndigheterna för att ge främjandeinsatserna den inriktning som krävs från land till land för att uppnå effekt med långsiktiga satsningar inom export, turism och investeringar.

En fördjupning av relationerna med länderna och samhällena i Asien förutsätter en utbyggnad av kultursamarbete och informationsverksamhet. Det är i hög grad i Sveriges intresse att kultur- och informationsutbytet utvecklas, i synnerhet med länder som är eller kan förväntas bli viktiga marknader för Sverige och därmed för tillväxt och jobb i Sverige. En större andel av tillgängliga resurser skall avsättas för Asien. Målet är att om några år ha ett decentraliserat kultursamarbete med väsentligt fler länder och en påtagligt större och bättre målinriktad informationsverksamhet än i dag. Detta kan ske genom att förutsättningar skapas för ett väsentligt utbyggt kultursamarbete mellan svenska kulturinstitutioner och kulturarbetare och deras motsvarigheter i Asien. Grunden för detta finns i Svenska institutet och Sida. Det som nu behövs är ett tydligt "fönster" genom vilket väl genomtänkta samarbetsprojekt, små såväl som stora, kan få stöd.

Ett urval ambassader i Asien bör ges förbättrade finansiella möjligheter att bedriva informationsverksamhet. I syfte att uppnå en klarare inriktning av informationsverksamheten i varje enskilt land för några av de större länderna bör man utveckla landspecifika strategier som omfattar såväl den över Utrikesdepartementets informationsbudget finansierade verksamheten som verksamhet inom Svenska institutets ansvarsområde. Sverigefrämjande bör vara ett centralt tema i dessa strategier och sponsring ses som en viktig finansieringsmöjlighet.

Sammanfattning av motionerna

Genomgående välkomnas i motionerna regeringens ansats till en samlad svensk Asienstrategi, inklusive partnerskapstanken, och många av de former av samarbete som Sveriges framtida relationer föreslås omfatta.

I den enskilda motionen 1998/99:U3 (m) yrkande 1 framhålls att fortsatt tillväxt i Asien och ett ökat svenskt engagemang i regionen är viktiga svenska intressen. Asiens växande ekonomiska betydelse för vårt eget land bör därför få en mer framträdande roll och de ekonomiska aspekterna bör ges en överordnad ställning i den svenska Asienstrategin. Frågan om hur svenskt näringsliv och svensk forskning och utbildning bör möta utvecklingen i Asien för att på sikt behålla och stärka Sveriges konkurrenskraft i regionen bör tydligare vägas in i en svensk Asienstrategi.

Mot bakgrund av de asiatiska ekonomiernas stora betydelse för svensk ekonomi bör Sverigefrämjandet få en mer framträdande roll i en Asienstrategi (yrkande 2). I yrkande 3 understryks den japanska ekonomins betydelse för regionen och för hela världsekonomin och vikten av att noggrant följa utvecklingen i Japan. Vidare, i yrkande 4, anförs att Japan forskningsmässigt står i särklass i Asien och att forskningssamarbetet och studentutbytet med Japan bör få en framträdande roll i en svensk Asienstrategi.

I Moderaternas kommittémotion 1998/99:U4 (m) framhålls det som positivt att Sverige ser över sin Asienpolitik men motionärerna understryker samtidigt det omöjliga i att bygga upp en enda sammanhållen Asienstrategi. Världsdelen – som har 60 % av jordens befolkning – är alldeles för mångfasetterad för detta. Länder som Japan, Taiwan, Singapore och Sydkorea är i många avseenden mer tekniskt och vetenskapligt avancerade än Sverige. Indien har både världens mest avancerade dataprogrammerare och dess yttersta fattigdom. Övergången från socialistisk planekonomi till olika grader av marknadsekonomi har förbättrat de materiella levnadsvillkoren i de kvarvarande stora kommunistländerna, men förtrycket gentemot den egna befolkningen, bristen på respekt för mänskliga rättigheter och avsaknaden av demokrati fortsätter. Svenskt bistånd till Asien bör enligt motionärernas mening inriktas på att utrota fattigdomen genom att stärka tillväxten. Framför allt bör svenskt bistånd inriktas mot kunskapsöverföring.

I yrkande 1 framhålls att Asien kommer att spela en allt större roll för Sveriges framtid. UD måste därför finnas på plats med myndigheter i alla Asiens nya viktiga ekonomiska och politiska centrum. Ambassadernas kompetens måste höjas, inte minst på det ekonomiska området. Den svenska utrikesrepresentationen måste ta ett vida större ansvar för omvärldsbevakningen även åt svenska företag och prioritera de s.k. främjandefrågorna. I yrkande 2 understryks vikten av samverkan med Asien inom forskning och utbildning. Från svensk sida bör strävan vara att skapa forskningsmöjligheter och utbildningsplatser för svenska forskare i Stillahavsasien och att erbjuda studieplatser i Sverige åt forskare och studenter från Sydostasien. I yrkande 3 anser motionärerna att trepartssamarbete mellan ett afrikanskt land, ett sydasiatiskt och Sverige borde ha stora möjligheter att bli framgångsrikt. Taiwan framstår härvid som den partner som har de mest värdefulla erfarenheterna att förmedla.

I den enskilda motionen 1998/99:U5 (s) konstateras att regeringens Asienkrivelse markerar ett nytt angreppssätt för Sveriges relationer till Asien genom att det i skrivelsen görs ett försök till att ta ett helhetsgrepp. Motionären konstaterar att skrivelsen lyfter fram folkrörelsekontakterna och stär-

kandet av det civila samhället, men att religionerna, med deras betydelse när det gäller möjligheter till positiv inverkan i konfliktförebyggande och försöningsarbete, inte behandlas i tillräcklig utsträckning. Religionen kan spela en viktig roll när det gäller normbildning, som kulturbärare, solidaritetsskapare, konfliktförebyggare och försöningsbärare. Inte heller nämns att religionen i Asien spelar en helt avgörande roll för de värdemönster som olika asiatiska samhällen vilar på. Att religionen präglar asiatiska tankemönster finns det bara en antydning om, men ingen analys av eller reflektion kring detta faktum. I stort sett konstateras enbart att västvärlden är sekulariserad och att de asiatiska kulturen vilar på en religiös grund. Motionären menar att en svensk Asienstrategi bör kompletteras med överväganden kring det religiösa perspektivet och en analys av hur detta påverkar våra framtida relationer för att partnerskapstanken skall bli fullödig. Motionären pekar på ett antal konkreta punkter för sådana kompletteringar.

I Folkpartiets kommittémotion 1998/99:U6 (fp) konstateras att för Sveriges relationer med länderna i Asien står ekonomiskt samarbete och handel i fokus. Detta står i sin tur inte på något sätt i motsatsställning till svenska ambitioner vare sig det gäller demokrati och mänskliga rättigheter eller biståndssamarbete. Erfarenheten visar ofta att demokrati följer på ekonomisk tillväxt. Det är viktigt att öka kunskapen om potentialen för ekonomiskt samarbete och handel med olika länder i Asien. Länder som Japan, Sydkorea och Taiwan har av det officiella Sverige inte givits den uppmärksamhet som de förtjänar – inte minst av rent svenskt egenintresse. Även små marknadsandelar i t.ex. Japan skulle kunna betyda många arbetstillfällen i Sverige. Den svenska uppmärksamheten gentemot Japan står i skarp kontrast mot den som visas Kina. Landet är förvisso världens folkrikaste stat med en stor marknadspotential, som dock till skillnad från den japanska fortfarande i allt väsentligt återstår att förverkliga. Det kinesiska ekonomiska undret kan precis som utvecklingen i de asiatiska tigerekonomierna visa sig mindre hållfast än vad det förefallit omvärlden.

I *yrkande 1* framhålls att ekonomiskt samarbete och handel i allt väsentligt sköts på andra sätt än genom beslut av regering och riksdag. Det är därför viktigt att Sverige genom EU bidrar till att Asiens länder integreras fullt ut i det internationella samarbetet för frihandel. Det är också viktigt att Kina snarast får möjlighet att gå med i WTO, men det skall ske på samma villkor som för andra WTO-medlemmar. Taiwan, som är världens fjortonde handelsnation, får inte längre blockeras från inträde i WTO. Fler svenska högnivåbesök liksom ett svenskt generalkonsulat i Osakaregionen, bör prioriteras.

Motionärerna menar att demokrati länge framstod som väldigt avlägset för de flesta människorna i Asien. Japan har sedan efterkrigskonstitutionens införande under den amerikanska ockupationen under 40-talets senare hälft varit en klar demokrati. I världens största demokrati, Indien, har regeringsmakten bytt innehavare åtskilliga gånger. I övrigt har demokratins genomslag i Asien varit av kortvarig karaktär.

Med den nyvunna tillförsikt som följde i spåren på den snabba ekonomiska utvecklingen i flera stater, särskilt i Sydostasien under 1980-talet, utvecklade

företrädare för de auktoritära regimerna begreppet asiatiska värden som motvikt mot västerländska värden. De förra skulle framhålla individens plats i nationen och individens skyldigheter gentemot kollektivet till skillnad från den västerländska betoningen av individen och dennes fri- och rättigheter.

I *yrkande 2* menar motionärerna att utvecklingen i flera asiatiska länder de senaste tio åren, och särskilt i och med den asiatiska krisen, har visat att demokrati inte är ett västerländskt påfund utan något som har universell giltighet för människor runt om i världen. Allt tal om "asiatiska värden" när det gäller krav på demokrati och mänskliga rättigheter i Ost- och Sydostasien har avslöjats som oförbätterliga politiska ledares rädsla för ett öppet och demokratiskt samhälle. I Sydkorea, Thailand och Taiwan har det visat sig att stater med fungerande demokratiska institutioner varit bättre rustade att möta och att hantera följderna av den asiatiska krisen.

Kina har en av mänsklighetens och historiens främsta kulturer. Ett Kina, där folket har full frihet att välja och välja bort sina politiska ledare, har en självklar plats som politisk och ekonomisk ledare i det demokratiska världssamfundet. Sverige bör, också inom ramen för EU, öka ansträngningarna för att få Kina att efterleva de FN-konventioner landet undertecknat. Därefter återstår det avgörande kriteriet på demokrati, dvs. att folket i fria val får möjlighet att själva välja sina ledare och, om det så önskar, avsätta dem.

Fokus i den globala säkerhetspolitiska utvecklingen förflyttas alltmer till Asien–Stilla Havs-regionen (*yrkande 3*). Folkrepubliken Kina spelar här med sin geografiska belägenhet, sina verkliga eller befarade ambitioner och sitt agerande en central roll i praktiskt taget varje delproblem i området. De kinesiska ledarnas oro efter Sovjetunionens upplösning och de amerikanska militära framgångarna i kriget med Irak, har övertygat dem om behovet av en snabb modernisering av den kinesiska försvarsmakten.

De indiska kärnvapenprovsprängningarna våren 1998 har i första hand setts i relation till den indisk-pakistanska konflikten kring Kashmir, men torde i minst lika hög grad från indisk sida vara avsedd som en kraftfull markering inför Kinas militära och nukleära upprustning och utplacering av kärnvapen.

Den säkerhetspolitiska oron i Ostasien har i hög grad påverkats av den till synes helt oförutsägbara serie av militära provokationer som Nordkorea ägnar sig åt gentemot i första hand Sydkorea men i förlängningen också alla andra stater med egna intressen i Nordostasien.

Beijing varnar ständigt för att Japan på nytt skall utvecklas till en militär stormakt och följer noggrant eventuella förändringar i den amerikansk-japanska försvarsalliansen.

Inom ramen för Asean Regional Forum bedrivs det enda institutionaliserade samarbetet för fred och säkerhet i Ost- och Sydostasien. Arbetet har i allt väsentligt fokuserats på en förtroendeskapande dialog mellan de inblandade staterna. Motionärerna anser att det borde finnas utrymme för EU och inte minst Sverige att i den fortsatta euro-asiatiska dialogen bistå med värdefulla erfarenheter från ESK-samarbetet.

Motionärerna anser i *yrkande 4* att såväl Asienstudien som regeringens skrivelse på ett föredömligt sätt lyfter fram den strategiska betydelsen av kunskapen i Sverige om Asien och de olika asiatiska länderna och deras

kultur och samhällsliv. Den gjorda inventeringen visar på rader av önskvärda åtgärder för att förstärka Sveriges möjligheter på detta område, men de återstår att förverkliga i form av beslut och allokerade resurser. Regeringen bör snarast gå vidare med ett åtgärdsprogram och vid behov återkomma till riksdagen med nödvändiga förslag och prioriteringar.

Efterfrågan på studieplatser i Sverige för studenter från asiatiska länder är stor. Den kunskap om och det intresse för Sverige som därvid skapas, utgör en ovärderlig tillgång för Sveriges framtida relationer med länderna i Asien. Detta område bör kunna utvecklas väsentligt. Än mer angeläget är det att öka förutsättningarna för svenska studenter att kunna utbilda sig och forska vid universitet i Asien. Det svenska Linneausprogrammet är ett välkommet steg i rätt riktning. Finansiering via biståndsmedel utgör emellertid en mycket olycklig begränsning till att gälla länder med vilka Sverige har biståndssamarbete. Därmed utesluts i detta sammanhang viktiga länder som Japan, Sydkorea, Taiwan, Hongkong och Singapore. Svensk politik för ett utökat samarbete med Asien inom utbildning och forskning får inte, anser motionärerna, inskränkas av valet av biståndsländer.

I Vänsterpartiets kommittémotion *1998/99:U7 (v)* framhålls att de stora ekonomiska framgångarna i Asien i många länder har givit upphov till en sorts ekonomisk nationalism. Denna tar sig bl.a. uttryck i misstänksamhet mot de europeiska före detta kolonialmakterna och mot USA. Sverige har en tillgång i att man aldrig varit någon framgångsrik kolonialmakt. Tvärtom har Sverige solidariserat sig med kampen för nationell frigörelse i Asien.

Motionärerna anser att det är välkommet att regeringen tillsatte arbetsgruppen som nu utarbetat förslaget till en ny svensk Asienstrategi där man föreslår ändringar i den svenska politiken när det gäller biståndet, forskningen och kulturutbytet. Asien har hittills inte uppmärksamats i relation till sin betydelse. Meningarna är delade om den asiatiska krisens orsaker och vad bot den kräver. Det är dock tydligt att globaliseringen med dess våldsamma kapitalrörelser ställer länder och samhällen inför nya stora och svåra hot, som måste mötas med politiska åtgärder.

Motionärerna anser emellertid att Asienstrategin behandlar jämställdheten enbart som en fråga om mänskliga rättigheter – dvs. endast den rättsliga sidan av hela denna omfattande problematik. Man har i skrivelsen glömt det sjätte biståndsmålet och det faktum att jämställdheten är en viktig utvecklingsfaktor. Könspenetreringen måste följaktligen behandlas utförligare, mer ingående och som ett utvecklingsproblem även när det gäller en Asienstrategi. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de länder där kvinnorna under en lång följd av år varit delaktiga i kampen för nationell frigörelse, såsom exempelvis Vietnam.

Motionärerna menar vidare att regeringen i sin skrivelse presenterar ett antal goda initiativ för att öka våra kunskaper om Asien. Den nuvarande låga kunskapsnivån kan exemplifieras med att bara 1 % av de svenska studenter som studerar utomlands gör det i Asien. Man konstaterar att regeringen i Forskningspropositionen föreslår en satsning på naturvetenskap på bekostnad av humaniora och samhällsvetenskap. Kunskap om Asien är emellertid i allra

högsta grad en fråga om humaniora och samhällsvetenskap; att öka kunskapen om asiatiska länders historia, kultur och samhälle.

I Asien har de folkliga rörelserna och organisationerna som finns sina rötter i den antikoloniala och nationella självständighetskampen. I många fall har dessa rörelser institutionaliserats och förvandlats till politiska partier – i en del fall också till statsbärande partier. Nya självständiga sociala rörelser håller dock på att växa fram. Motionärerna anser att det är positivt att Sverige ger stöd till regionala nätverk, folkliga rörelser och folklig organisering i Asien. Med tanke på att större delen av befolkningen i Asien är sysselsatt i jordbruk och för det mesta helt oorganiserad är det olyckligt att det svenska jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse inte engagerats mer i biståndet till Asien.

Det är viktigt att Sverige hävdar att de mänskliga rättigheterna är universella. Alla försök att hävda att de skulle utgöra en inre angelägenhet för varje enskilt land måste bestämt avvisas. Sverige måste enträget hävda ståndpunkten att det inte existerar några särskilda ”asiatiska värderingar” när det gäller mänskliga rättigheter utan att de mänskliga rättigheterna är universella.

Motionärerna menar att Kina utgör det största hindret i arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati i Asien och u-länderna i allmänhet. Detta land är en stark ekonomisk makt och utgör en så stor och lockande marknad att få i dag vågar utmana det. Om kritikerna uppträdde mer samordnat skulle effekterna bli större. Auktoritära regimer i krisdrabbade länder har förlorat mycket av sin legitimitet och prestige. Många förefaller i dag vara eniga om att man där behöver mer demokrati, fler rättigheter, större öppenhet och insyn för att få ekonomin att fungera. Det är dock i första hand inhemska krafter som kan driva fram förändringar.

Ett särskilt allvarligt problem när det gäller mänskliga rättigheter är barnens rättigheter. Deras situation är på många håll i Asien ytterst svår, trots att samtliga asiatiska länder har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter. Den svenska regeringen har också hörsammat riksdagens begäran om att införa ett barnperspektiv i biståndet. Motionärerna anser att regeringen borde ta till vara den opinion som redan finns bland svenska medborgare när det gäller kampen mot barnarbete och barnprostitution.

Det är utmärkt att regeringen vill ta initiativ till en särskild kommitté i ILO för att granska förhållandet mellan arbetsvillkor, ekonomisk utveckling och konkurrensförmåga. I och med att arbetet ändrar karaktär måste arbetsvillkoren förändras. Löntagarna behöver sålunda ökade kunskaper för att företagen skall bli konkurrenskraftiga och länderna utvecklas. Fackliga rättigheter handlar om betydligt mer än arbetsmarknadsfrågor. De handlar också om politiskt inflytande, mänsklig värdighet och kamp mot fattigdomen. Motionen är kritisk till skrivelsens jämförelse mellan Asienkrisen och den svenska finanskrisen under det tidiga 1990-talet.

Analysen av säkerhetsläget i Asien och av förhållandet mellan USA, Kina, Japan, ASEA-länderna och Ryssland är mager i regeringens skrivelse. Det finns mycket litet om etniska konflikter, vilka är latent explosiva – i synnerhet i de fall då en etnisk minoritet i ett land är ”statsbärande” i ett annat. Den

kinesiska minoriteten har i flera länder fått spela rollen av syndabock i samband med olika kriser och konflikter.

Regeringen hoppas att Sveriges EU-medlemskap kommer att förstärka effekten av det politiska agerandet på handelspolitikens och biståndspolitikens område och få till en ändring av EU:s protektionistiska handelspolitik. En annan sida av Sveriges politik i EU rör mänskliga rättigheter i Asien, inte minst i Kina, där dödsstraffet används flitigt och möjligheterna för dödsdömda att överklaga dessutom är ringa. Här hör det till Sveriges uppgifter att vara aktivt inom organisationer och inom kommissionen för mänskliga rättigheter för att förbättra rättssäkerheten och avskaffa dödsstraffet.

En Asienstrategi skall främja såväl utvecklingen i länderna i Asien som sysselsättning och tillväxt i Sverige. Det är uppenbart att ökade Asienkunskaper behövs i svenska företag, inte minst sedan den ekonomiska och politiska krisen i Asien rubbat mycket av den tidigare tillförsikten. Motionärerna vill peka på de möjligheter som öppnas för svenska företag i samband med den planerade utbyggnaden av infrastrukturerna i Asien. Det handlar om järnvägar, landsvägar och IT-vägar. Med en kraftig satsning på utbyggda kommunikationer avser man att knyta samman Asiens länder och förbinda dem med Europa. Bland annat skulle svenskt miljökunnande kunna bidra till en mer hållbar utveckling än de hittills storskaliga lösningarna.

När det gäller den militära eller militärindustriella verksamheten i förhållandet till Asien avråder motionärerna för närvarande bestämt från krigsmaterielexport av något slag till Indonesien, Indien, Pakistan och andra länder som berörs i skrivelsen.

Motionärerna anser att det är utmärkt att regeringen riktat sina blickar mot Asien, som varit ett försummat område när det gäller svensk utrikes-, handels- och biståndspolitik. Men skrivelsen innehåller främst en redogörelse för vad som gjorts och vad som kan göras i förlängningen av vad som hittills gjorts. En strategi sträcker sig per definition över en längre tidsrymd. För sitt genomförande kräver den inte bara ett noggrant val av insatser utan följaktligen också en viss uthållighet. Motionärerna är kritiska till EU:s restriktiva hållning och kvotering när det gäller asiatiska produkter.

I det fortsatta arbetet med utvecklandet av en Asienstrategi måste kompetenta kvinnor från det politiska och ekonomiska livet ges möjlighet att ta del i arbetet. Genderforskare bör fortsättningsvis finnas med i strategiarbetet.

Ingen utomstående aktör kan åstadkomma demokrati, utveckling och säkerhet i Asien. Det kan endast skapas av de asiatiska ländernas egna medborgare.

Enligt motionärerna bör vad som ovan anförts om övergripande politiska ställningstaganden för partnerskap med asiatiska länder ges regeringen till känna.

Kristdemokraterna framhåller i kommittémotion *1998/99:U8* att Sveriges deltagande i det internationella samarbetet för demokrati, säkerhet och utveckling inte får begränsas till närområdet eller till Europa utan måste ske globalt. I Öst-, Syd-, och Sydostasien finns flertalet av världens fattiga, här finns en svår ekonomisk kris och det är en region som också är svårt drabbad av både konflikter och andra kriser.

I *yrkande 1* framhåller motionärerna att större satsningar krävs för att uppnå OECD-ländernas mål att halvera antalet fattiga i världen till år 2015. Sverige bör arbeta för att uppnå detta mål genom ett ökat bistånd till Asien inom en större biståndsram. I *yrkande 2* anser motionärerna att det svenska utvecklingssamarbetet kan och även bör ske bilateralt, i ett utökat samarbete med några av de asiatiska länder som har en relativt stark ekonomi, till exempel Taiwan och Sydkorea. Sveriges utvecklingssamarbete med Asien bör koncentreras till ett mindre antal sektorer (*yrkande 3*). Motionärerna kräver i *yrkande 4* ett tillkännagivande vad gäller uppbyggandet och utvecklingen av demokratiska institutioner som i enpartistater måste ske med stor försiktighet. Sverige måste ställa krav på att få följa utvecklingen av hur dessa institutioner byggs upp och utvecklas och hur de kunskaper vi söker förmedla används. Kristdemokraterna menar att i ett sådant samarbete måste Sverige ställa krav på öppenhet och möjlighet att utvärdera den utveckling som följer på våra insatser.

I *yrkande 5* konstateras att utvecklingssamarbetet numera ofta består av institutionsuppbyggnad och -utveckling och riktar sig då ofta till myndigheter. Dessa kurser och utbildningar för tjänstemän måste tala klarspråk, med tydliga exempel ur ländernas aktuella verklighet. Motionärerna kräver att representanter för människorättsorganisationer, som väl känner förhållandena i de aktuella länderna, får delta i utbildningen.

Folkrörelserna har också alltsedan slutet av 1800-talet varit vägledande när det gäller det internationella engagemanget. Genom missionsverksamhet upprättades förbindelser mellan församlingar i Sverige och samhällen i Afrika och Asien, kontakter som än i dag är levande. Folkrörelserna och de ideella organisationernas engagemang kan och bör spela en stor roll i kontakterna med människor i Asien. Detta gäller både i utvecklingssamarbetet och i utvecklingen av demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna. Det är därför angeläget att dessa rörelser legitimeras i Asien (*yrkande 7*). För att det ska kunna ske måste Sverige och det internationella samfundet betona det civila samhällets betydelse för utvecklingen, och det svenska biståndet bör, enligt *yrkande 6*, i vissa fall, huvudsakligen gå via enskilda organisationer.

Det är värdefullt med en kontinuitet på de beskickningar i de länder i Asien där Sverige har representation. Med tanke på den stora kulturklyftan och de avsevärda språksvårigheterna när det gäller Asien, krävs längre tid än i mer närliggande länder för att få en djup kännedom om landet, dess folk och förhållanden. Längre perioder i ambassadtjänst i dessa länder skulle säkert bidra till vidare och djupare kunskaper för tjänstemännen vid respektive ambassad (*yrkande 8*). I *yrkande 9* framhålls som positivt att de debiteringar som tas ut av ambassader för att bistå företag återförs till utlandsmyndigheter för främjandeinsatser. Debiteringen får dock inte vara så hög att den leder till att svenska företag missgynnas i konkurrensen med utländska företag. Det svenska avgiftssystemet bör utvärderas från konkurrenssynpunkt. Låga avgifter är speciellt nödvändiga för små företag, som annars inte har råd att tillgodogöra sig dessa tjänster. Det är positivt att en rådgivande grupp knutits till Utrikesdepartementets enhet för Asien och Oceanien och motionärerna förutsätter, i *yrkande 10*, att någon representant för de mindre företagen finns med i denna grupp. Kristdemokraterna har länge motionerat om att

projekt-exportsekretariatet skall få större resurser och noterar att sekretariatet nu fått vidgat mandat och större resurser. Sekretariatet har en viktig funktion att fylla och det är viktigt att resurserna även fortsättningsvis svarar mot behoven (*yrkande 11*).

I *yrkande 12* anføres att Sverige har ett särskilt ansvar när det gäller utvecklingen i Vietnam på grund av sina nära och goda förbindelser med landet. Sverige åtnjuter en avsevärd goodwill på grund av vårt långvariga politiska stöd och genom vårt bistånd. Även om reformer har skett, saknas mycket i demokratiseringsprocessen. Enpartistaten består med alla åtföljande problem för oppositionella. De grundläggande fri- och rättigheterna skyddas inte. Enligt Kristdemokraternas mening skulle Vietnam lämpa sig utomordentligt väl för ett oberoende gransknings- och utvärderingsuppdrag.

Svältkatastrofen i Nordkorea har antagit stora proportioner. Sverige har ett särskilt ansvar genom att vi som enda EU-land har diplomatisk representation i landet och fullgör skyddsuppdrag för flera länder. Sverige spelar en viss roll genom enskilda organisationer som verkar humanitärt i landet. FN har värdjat om hjälp vid fem tillfällen. Sverige bör, enligt *yrkande 13*, undersöka om något mer kan göras för att komma befolkningen till hjälp och i *yrkande 14* föreslås att en humanitär undersökningsgrupp sänds från FN med ett tydligt mandat att granska vilken hjälp som behövs och i vilken mån den hjälp som nu ges når fram.

I *yrkande 15* framhålls att Taiwan har utvecklats mycket positivt när det gäller demokrati, mänskliga rättigheter och sociala reformer och att landet är ett exempel för andra länder i Asien. Sverige bör hitta vägar att samverka med Taiwan i utvecklingssamarbete med andra asiatiska länder. Kristdemokraterna föreslår att Sverige tillsammans med Taiwan studerar hur så stora framsteg kunnat ske så snabbt i Taiwan när det gäller respekten för mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa rön bör sedan kunna användas i gemensamt utvecklingssamarbete.

Utskottets överväganden

Asien uppvisar många av de möjligheter, utmaningar och problem som brukar framhåvas som särskilt prioriterade i svensk utrikespolitik på det globala fältet. I skrivelsen 1998/99:61 *Framtid med Asien*. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet presenterar regeringen en politik som syftar till att utveckla ett mer jämbördigt samarbete, partnerskap, mellan Sverige och Asien.

Utskottet noterar att den form som regeringen valt är skrivelsens och att riksdagen därför inte har att i beslutsform ta ställning till andra förslag än sådana som framförts motionsvägen. I anslutning till motionsbehandlingen kommer utskottet dock i det följande att mera i detalj beröra olika aspekter på skrivelsens innehåll.

Skrivelsen innehåller en bred genomgång av Sveriges bilaterala och multilaterala kontakter med Asien, och att den ger, enligt utskottets uppfattning, en god grund för diskussion om och bedömning av det synsätt och den politik som regeringen förespråkar. Utskottet anser att det finns mycket som talar för att ett sammanhängande politikområde på detta sätt görs till föremål för riksdagens övergripande policyöverväganden.

En huvudtes i skrivelsen är att öppna och effektiva institutioner och livskraftiga civila samhällen är av avgörande betydelse för ett lands utveckling. Skrivelsen ger, precis som regeringen förespråkar, argument för en bredare svensk politik visavi Asien, såväl bilateralt som i samarbete med andra. Utskottet anser att det nya förhållningssätt och de metoder som förespråkas i Asienskrivelsen förefaller lämpliga och ändamålsenliga.

Sverige har, som en del av EU, relationer med Asien. Det ger vissa begränsningar men viktigare är att det kan förstärka effekten av vårt agerande politiskt, handelsfrämjande och på biståndsområdet. EU:s övergripande Asienstrategi från 1994 har lagt fast fyra huvudmål, som syftar till att stärka EU:s ekonomiska närvaro i Asien: främja internationellt samarbete och förståelse, bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar tillväxt samt till att befästa demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna i Asien. Samråd sker ofta även i frågor som rör medlemsländernas bilaterala agerande i olika länder i Asien. Gemenskapen bedriver genom kommissionen ett betydande utvecklingssamarbete med Asien, som ett komplement till medlemsländernas biståndspolitik. På samma sätt bedriver kommissionen ett arbete för att främja handel och investeringar mellan Europa och Asien. Sverige anser att rent exportfrämjande är en nationell angelägenhet. Ett undantag är den tidsbegränsade verksamhet som kommissionen bedriver i Japan. Kommissionen har också en särskild strategi för miljösamarbete med Asien. EU har härutöver utformat särskilda strategier för att utveckla relationerna med särskilt betydande partners i Asien. Dit hör i första hand Japan, Kina, Sydkorea, Asean samt Indien. Generellt sett har Sveriges medlemskap i EU medfört ett förändrat arbetssätt för den svenska utrikesrepresentationen, och givit Sverige väsentligt förbättrad tillgång till information, bredare kontaktytor och större möjligheter till inflytande i länderna i Asien.

I motionerna, U3 (m) yrkande 1 och U6 (fp) yrkande 1 konstateras att utvecklingen i Asien har stor betydelse för den globala ekonomin, och motionärerna förespråkar ett utökat ekonomiskt samarbete, och ökad handel mellan Sverige och länderna i Asien.

Sverige fäster stor vikt vid det globala samarbetet, framför allt i egenskap av en aktiv medlem i FN, en stark förespråkare för frihandel i världshandelsorganisationen, WTO, och en engagerad partner i internationellt utvecklingssamarbete. I 1999 års utrikesdeklaration understryks Sveriges vilja att stärka samarbetet för demokrati, säkerhet och utveckling i vårt närområde, i hela Europa och globalt. Svensk utrikespolitik, stödd på en bred folklig opinion, präglas av en medvetenhet om att vår säkerhet, trygghet och välfärd är starkt beroende av den globala utvecklingen.

En av utgångspunkterna för en svensk Asienstrategi är Sveriges intressen och ansvarstaganden som de kommer till uttryck i vårt internationella agerande. Ett av grundelementen i detta ansvar är att verka för ekonomisk utveckling genom frihandel, genom att medverka till att stärka det multilaterala regelverket för handel och investeringar inom ramen för WTO och stödja vidgat medlemskap i denna, och genom fortsatt aktiv dialog med de asiatiska länderna, t. ex. inom ramen för ASEM (Asia-Europe Meeting).

Kina förhandlar sedan 1987 om medlemskap i WTO. Landets ekonomi blir som en följd av medlemskap alltmer konkurrensutsatt och alltmer beroende av svängningarna i världskonjunkturen. Sverige verkar genom EU för att Kina, Taiwan och andra asiatiska ekonomier som nu står utanför WTO snarast möjligt skall bli medlemmar liksom att de ansluts på de rätta grunderna. Sverige kommer också att verka för att den nya WTO-rundan skall leda till ytterligare handelsliberaliseringar. Vad gäller Sydkorea genomför regeringen under 1999 en särskild handelsfrämjande satsning, som bl.a. innefattar besöksutbyte, utställningar och kulturutbyte. Utskottet ser som positivt om fler svenska högnivåbesök i asiatiska länder genomförs.

Därmed anses motionerna U3 (m) yrkande 1 och U6 (fp) yrkande 1 besvarade.

I motion U8 (kd) yrkande 1 krävs ett mer omfattande bistånd till Asien genom större biståndsram och i U8 (kd) yrkande 3 bistånd till ett mindre antal sektorer. Vidare i U8 (kd) yrkande 6 krävs att biståndet huvudsakligen, i vissa fall, går via enskilda organisationer och i yrkande 7 krävs legitimering av folkrörelser och ideella organisationer.

Biståndet kommer att öka framöver dels som en följd av den av riksdagen beslutade höjningen av biståndets andel av bruttonationalinkomsten från 0,7 % år 1998 till 0,73 % år 2001, dels på grund av att bruttonationalinkomsten ökar. En av regeringens prioriteringar för samarbetet med Asien är att bedriva ett fortsatt utvecklingssamarbete på åtminstone dagens nivå.

Sverige har sedan länge bidragit till kapacitetsutveckling inom centrala områden i samarbetsländernas offentliga förvaltning. Ett allt viktigare syfte med detta stöd har blivit att lägga grunden för ökad öppenhet och demokratisk insyn. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete (skr. 1997/98:76) presenterat sin politik inom området. Kunskapsöverföring och institutions-uppbyggnad har fått en successivt ökad tyngd i det svenska biståndet, och utskottet konstaterar att kapacitets- och institutionsuppbyggande föreslås bli en av de viktigaste komponenterna i en framtida svensk Asienstrategi.

Biståndet till länder med vilka Sverige har ett mer omfattande samarbete styrs av landstrategier. Den ökade betoningen på mål och resultatstyrning i biståndet har bl.a. inneburit en koncentration till färre samarbetsområden i de enskilda mottagarländerna. Sett över de senaste åren har antalet enskilda insatser i mottagarländerna minskat relativt kraftigt. Enligt vad som framgår av Asienskrivelsen syftar regeringen till att behålla denna huvudinriktning. Utskottet anser detta vara lämpligt.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion U8 (kd) yrkandena 1 och 3.

En internationellt mycket stor andel (uppskattningsvis 20 %) av det svenska biståndet går genom folkrörelser och enskilda organisationer och en betydande del av medlen går till stöd för demokrati och MR-insatser. Organisationernas egeninsatser är betydande och visar hur viktigt och omfattande de enskilda organisationernas arbete är, samtidigt som det är ett uttryck för deras speciella status och oberoende. Utskottet konstaterar att regeringen i

skrivelsen betonar det civila samhällets betydelse i utvecklingsprocessen. I Asien kanaliseras det svenska biståndet till Afghanistan, Nordkorea och Burma huvudsakligen genom enskilda organisationer och FN-organ. När Sverige stoppade biståndssamarbetet med Indien och Pakistan efter kärnvapenprovsprängningarna undantogs bistånd via enskilda organisationer från beslutet.

Det civila samhällets centrala roll i fattigdomsbekämpning var ett viktigt tema i utskottets betänkande Fattigdomsbekämpning i Sveriges utvecklings-samarbete (bet. 1997/98:UU9). Det konstaterades där att det är viktigt att enskilda svenska organisationer i allt större utsträckning använder sina kontakter, sin kunskap och sina nätverk till att stödja framväxten av ett starkt och pluralistiskt civilt samhälle, som kan företräda de fattigas intressen och bidra till att ge utvecklingssamarbetet en tydlig och bärkraftig fattigdomsinriktning. Det civila samhällets betydelse betonas regelmässigt i den dialog om landstrategier som förs mellan Sverige och mottagarländerna. I de fall det är omöjligt att få till stånd ett öppet och förtroendefullt samarbete med regering och myndigheter i vissa länder och där man bedömer att ett regeringssamarbete inte skulle vara lika effektivt bör man låta biståndet huvudsakligen gå via enskilda organisationer.

Utskottet anser därmed motion U8 (kd) yrkandena 6 och 7 besvarad med vad som ovan anförts.

I U3 (m) yrkandena 3 och 4 framhålls vikten av att utveckla samarbetet med Japan på det ekonomiska området och i synnerhet inom forskningsområdet, i motion U6 (fp) yrkande 4 begärs ett utökat samarbete inom utbildnings- och forskningsområdet och bättre samordning av befintliga resurser och i U4 (m) yrkande 2 begärs förstärkt forsknings- och utbildningssamarbete med länderna i Stillaohavsasien.

Utbildning och forskning utgör viktiga inslag i det svenska utvecklings-samarbetet som alltmer betonar institutions- och kapacitetsuppbyggnad. På utbildningsområdet har tonvikten traditionellt legat på primärskola, yrkesutbildning och specialutbildning, men i dag omfattar den också olika former av högre utbildning och forskning. Att utveckla relationerna till Asien på utbildningens och forskningens områden är av central betydelse för breddningen och fördjupningen av Sveriges relationer till Asien. Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen betonar att tyngdpunkten i detta samarbete i framtiden bör ligga på att skapa fler utbildningsmöjligheter för svenska studenter och forskare i länderna i Stillaohavsasien och att skapa fler utbildningsplatser i Sverige för studenter och forskare från Sydostasien.

Redan i dag finns ett relativt rikt nätverk av relationer. Svenska universitet har under de senaste decennierna upprättat kontakter med ett stort antal universitet i Asien, särskilt i Japan och Kina, men också i viss utsträckning i några av ASEAN-länderna.

I framtiden bör det biståndsfinansierade samarbetet utsträckas till fler länder genom forskarinitierat samarbete mellan institutioner i Sverige och länderna i Asien, bl.a. Japan, Sydkorea, Taiwan, Hongkong och Singapore. Det behövs också ett större mått av samverkan mellan högskolor, politiska och

diplomatiska aktörer, utvecklingsamarbete, näringsliv, folkrörelser och medier. Detta inte bara för att högskolorna skall kunna skapa mer ändamålsenliga utbildningsprogram, som kan tillgodose olika intressenters behov, utan också för att dra ömsesidig nytta av de olika parternas speciella profiler och kontaktytor i Asien. Utbyte med Asien förekommer inom ramen för såväl det reguljära utbildningsväsendet som i näringslivets regi. Regeringen tecknade i januari 1999 ett avtal med Japan om forskningssamarbete och arbete pågår nu med att fylla detta avtal med konkret innehåll.

Utskottet har inhämtat att en konferens kommer att arrangeras under hösten med representanter för Regeringskansliet, berörda myndigheter, universitet och högskolor och näringslivet. Syftet är att kartlägga befintliga resurser, identifiera behoven och utvärdera möjligheterna till framtida samarbete.

Utskottet anser motionerna U3 (m) yrkandena 3 och 4, U6 (fp) yrkande 4 och U4 (m) yrkande 2 besvarade med vad som ovan anförts.

I U4 (m) yrkande 3 föreslås trepartssamarbete i biståndet mellan Sverige, Taiwan och länder i Afrika.

Att utnyttja erfarenheterna från länder som själva nyligen lämnat fattigdomen bakom sig kan, enligt utskottets uppfattning, vara lämpligt i vissa fall. Samarbete i form av triangelsamarbete bör uppmuntras och stödjas när så är möjligt. I praktiken har dock triangelsamarbeten många gånger varit svåra att genomföra. Från svensk sida bedrivs vissa försök i denna riktning. Vad som enligt utskottets mening är väl så viktigt som triangelsamarbete är att de länder som lyckats med sina utvecklingsansträngningar tar sitt ansvar och påbörjar en egen biståndsverksamhet.

Med det anförda kan motion U4 (m) yrkande 3 anses besvarad.

På liknande sätt föreslås i U8 (kd) yrkande 2 att asiatiska länder med stark ekonomi kan driva utvecklingsarbetet med ett svagare asiatisk land.

Den del av det svenska utvecklingsarbetet som sker bilateralt skulle, enligt utskottets mening, kunna tillföras ytterligare en dimension genom ett utökat samarbete med några av de asiatiska länder som har en relativt stark ekonomi, till exempel Taiwan och Sydkorea. Det är viktigt att samarbete mellan u-länder stimuleras, liksom att de nyligen industrialiserade länderna tar sitt ansvar som biståndsgivare, både bilateralt och multilateralt. Inom ramen för Sidas internationella kursverksamhet diskuteras för närvarande ett eventuellt trepartssamarbete med Singapore. Sverige har sedan flera år tillbaka en nära biståndsdiallog med Japan och har inlett en motsvarande diallog med Sydkorea.

Utskottet har också förstått att Sverige bl.a. drivit den senare frågan om ett aktivt trepartssamarbete vid den senaste påfyllnaden av den asiatiska utvecklingsfonden.

Med det anförda kan motion U8 (kd) yrkande 2 anses besvarad.

I U5 (s) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om religionsperspektivets betydelse i det framtida Asiensamarbetet.

Utskottet menar att en grundförutsättning för ett konstruktivt svenskt Asienengagemang är att våra kunskaper om Asien förbättras. Religionens

betydelse i de asiatiska samhällena och dess potential som brobyggare mellan samhällena och kulturer har en given plats i en sådan kunskapsuppbyggnad.

Utskottet delar motionärens synpunkt att Asienskrivelsen i högre grad hade kunnat understryka perspektivet på religionens roll i utvecklingen av samarbetet med Asien. I det framtida arbetet med att utveckla en svensk Asienstrategi bör arbetet därför kompletteras med förstärkt kunskapsinhämtning om religionens betydelse och roll och hur detta kan förbättra vårt partnerskap med Asien. De svenska folkrörelsekontakterna bör också omfatta religiösa kontaktytor och religiöst utbyte och i kulturutbytet bör religionens roll som kulturbärare understrykas. Både svenska trossamfund och de med asiatiskt ursprung bör kunna medverka i utvecklingen av samarbetet med asiatiska länder.

Vad utskottet ovan anfört bör med anledning av motion U5 (s) yrkande 1 ges regeringen till känna.

I U6 (fp) yrkande 2 understryks att demokrati och mänskliga rättigheter har universell giltighet och i yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om arbetet för fred och säkerhet i Asien.

En huvudtes i skrivelsen är att öppna och effektiva institutioner och livskraftiga civila samhällena är av avgörande betydelse för den demokratiska utvecklingen i Asien. Demokrati ingår sedan 1970-talet bland de biståndspolitiska målen. I takt med demokratins spridning över världen har utvecklings-samarbetets möjligheter att bidra till demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och för rättsstaten ökat påtagligt. Inriktningen har emellertid förändrats, bl.a. på så sätt att stödet genom folkrörelser och enskilda organisationer nu också inriktas på att stärka det civila samhället. Möjligheterna att understödja statens demokratibärande strukturer såsom parlament, kommuner och rättsväsendet har ökat kraftigt. Utskottet har i sina betänkanden 1997/98:UU15 och 1997/98:UU17 närmare utvecklat sin syn i hithörande frågor.

Utskottet vill särskilt understryka att bland de institutioner som bör utvecklas hör de som förmedlar mikrokrediter, dvs. små lån till utsatta grupper. Utskottet har tidigare konstaterat att detta visat sig vara en framgångsrik kreditform. Utskottet menar att creditsystem, liknande projektet Grameen Bank i Bangladesh, är ett biståndsinstrument värt att vidare utveckla. Liknande system kan användas för andra målgrupper och inom andra områden i synnerhet för kvinnor. Denna form av krediter väntas växa i betydelse och Sverige har stor erfarenhet på området. Världsbanken fäster också ökad vikt vid denna biståndsform.

I mars 1998 framlade regeringen för riksdagen nya riktlinjer för mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik samt för hur Sverige i utvecklingssamarbetet skall främja demokrati och mänskliga rättigheter (Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik skr. 1997/98:89 och Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete skr. 1997/98:76). I skrivelserna anläggs ett brett angreppssätt med tonvikten på långsiktiga främjandeinsatser av betydelse för uppbyggandet av det demokratiska samhällets institutioner. Angreppssättet spänner över såväl demokratins grundläggande institutioner

som de institutioner som krävs för en god samhällsstyrning, good governance. Såväl de medborgerliga och politiska rättigheterna som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, betonas. Omständigheterna i det konkreta fallet bestämmer var tyngdpunkten i samarbetet läggs. Riktlinjerna är ett naturligt uttryck för demokratifrågornas växande betydelse. De innebär samtidigt en angelägen fördjupning av diskussionen om demokratins institutionella förutsättningar. I formuleringen av en svensk Asienstrategi är det naturligt att ge hög prioritet åt ett sådant brett institutionsbyggande förhållningssätt.

Sveriges medlemskap i EU har inneburit förändringar – och vidgade möjligheter – för den svenska Asienpolitiken. Som medlem kan Sverige bl.a. delta i gemensamma aktioner av betydande internationell tyngd. Samtidigt ställs krav på ett aktivt svenskt deltagande i utformningen av EU:s politik inom olika områden visavi länderna i Asien, i syfte att få gehör för våra nationella prioriteringar. Utskottet menar att det i detta sammanhang är viktigt att dra lärdom av de erfarenheter som vunnits i arbetet med det europeiska säkerhetsarbetet, inom EU, OSSE och Europarådet.

Den globala säkerheten, världsekonomin utveckling, den globala miljön, fattigdomen i världen och respekten för mänskliga rättigheter beror i hög grad på utvecklingen i Asien. Sveriges engagemang i FN utgör en hörnsten i svensk utrikespolitik och svensk Asienpolitik har också en tydlig FN-dimension. I denna politik uppmärksammas såväl enskilda allvarliga konflikter i Asien som nedrustningsfrågor, mänskliga-rättighetsproblem, humanitära kriser och en rad andra ekonomiska och sociala problemområden.

Utskottet anser att motion U6 (fp) yrkande 2 och 3 är besvarad med vad som ovan anförts.

I U8 (kd) yrkande 4 framförs krav på öppenhet och utvärdering i samarbetet med enpartistater och i samma motion yrkande 5 framförs krav på deltagande av representanter för MR-organisationer i institutionsuppbyggnad.

Sverige har sedan länge bidragit till kapacitetsutveckling inom centrala områden i samarbetsländernas offentliga förvaltningar. Kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad har fått en successivt ökad tyngd i det svenska biståndet. Ett allt viktigare syfte med detta stöd har blivit att lägga grunden för ökad öppenhet och demokratisk insyn. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete (skr. 1997/98:76) presenterat regeringens politik inom området.

Människorätsorganisationer kan ge viktiga bidrag i MR-utbildning. Detta kan ske i form av studiebesök vid Amnesty eller vid det danska centret för tortyroffer. Så har t.ex. Raoul Wallenberginstitutet (RWI) ambitionen att, när det är möjligt, inkludera sådana studiebesök i utbildningsprogrammen.

Sida har låtit genomföra en oberoende utvärdering av samarbetet med Kina inom MR-området genom RWI. Utvärderingen har visat att det är meningsfullt att fortsätta med denna typ av bistånd.

Utskottet anser att den kursverksamhet som bedrivs i institutionsbyggande syfte för deltagare från enpartistater, genomförs öppet och med kontinuerliga utvärderingar.

Utskottet anser att motion U8 (kd) yrkandena 4 och 5 är besvarad med vad som ovan anförts.

I U8 (kd) yrkande 12 föreslås en oberoende granskning och utvärdering av samarbetet med Vietnam.

Samarbetet med Vietnam har utvecklats från att vara mestadels biståndsfinansierat till att innehålla en allt större del av ömsesidigt utbyte inom handel, teknologi och vetenskap samt kultur. Fördjupade kontakter eftersträvas, inte minst inom områden som har att göra med demokratisk samhällsutveckling och miljö och naturresurshushållning. Inom utvecklingssamarbetet har institutionellt samarbete byggts upp inom en rad områden. Utskottet konstaterar att riksdagens eget samarbete med Vietnam är ett bra exempel på hur ömsesidiga samarbeten kan stärka de demokratiska institutionerna.

Utskottet konstaterar att det svenska utvecklingssamarbetet utvärderas regelbundet, bl.a. som underlag för den resultatanalys som utgör en väsentlig del av arbetet med framtagandet av nya landstrategier. För Vietnam har t.ex. en särskild MR-studie gjorts. En omfattande oberoende utvärdering av Bai Bang-projektet har nyligen avslutats och resultaten, som var övervägande positiva, har presenterats vid ett antal seminarier.

Utskottet menar att motionärernas begäran är tillgodosedd med de initiativ som redan tagits och anser att motion U8 (kd) yrkande 12 är besvarad.

I U8 (kd) yrkande 13 krävs utökad hjälp till den nordkoreanska befolkningen och i yrkande 14 att en humanitär undersökningsgrupp sänds till Nordkorea.

Utskottet har inhämtat att Sverige har bistått Nordkorea sedan hösten 1995 med ett totalt bidrag om drygt 113 miljoner kronor. EU har hittills lämnat livsmedelsbistånd till ett värde av nära 110 miljoner ecu. En gemensam UD/Sida-delegation besöker Nordkorea i maj 1999 för att på plats bedöma hjälpbehoven. Den allvarliga humanitära situationen har även djupt liggande strukturella orsaker. Under förutsättning att Nordkorea visar en vilja att genomföra nödvändiga reformer finns en beredskap i givarsamfundet att bistå med ytterligare utvecklingsbistånd för att främja reformer.

Därmed anser utskottet motion U8 (kd) yrkandena 13 och 14 besvarad.

I motion U3 (m) yrkande 2 anses att främjandemålet bör fastslås som en grundläggande utgångspunkt för UD:s verksamhet i Asien. I U4 (m) yrkande 1 begärs att den svenska utlandsrepresentationen förstärks i de nya ekonomiska och politiska centren i Asien och att främjandefrågorna får högre prioritet. Även i motion U8 (kd) yrkande 8 krävs att ambassaderna i Asien förstärks genom att ambassadtjänstgöringen förlängs och kapaciteten därmed kan utnyttjas bättre.

I regeringens skrivelse anläggs ett brett angreppssätt med tonvikten på långsiktiga främjandeinsatser av betydelse för uppbyggandet av det demokratiska samhällets institutioner.

Utskottet menar att en av utrikesförvaltningens viktigaste uppgifter är att aktivt bidra till att förbättra de allmänna och långsiktiga förutsättningarna för ett utvidgat internationellt ekonomiskt utbyte och att främja svenskt närings-

liv och svenska ekonomiska intressen utomlands. UD:s och ambassadernas näringslivsfrämjande arbete har fått allt större vikt.

Ett närmande till länderna i Asien förutsätter att resurser skapas för fördjupning av intresset för Sverige. Därigenom kan de frågor som Sverige betraktar som viktiga främjas.

Utvecklingen vad gäller handel och företagande fordrar en effektiv främjandeorganisation. För att den skall bli slagkraftig krävs ett aktivt nätverksbyggande mellan aktörer i Sverige samt ökad samverkan mellan hemma- och fältorganisationen och lokalt på fältet. Tillkomsten av främjandetjänsterna inom Utrikesdepartementet har skapat nya möjligheter. En rådgivande grupp med ett femtontal representanter för stat, näringsliv och näringslivets organisationer har knutits till Utrikesdepartementets enhet för Asien och Oceanien för att regelbundet diskutera utvecklingen på asiatiska marknader, nya affärsmöjligheter och främjandeverksamhetens inriktning.

Utskottet ser som positivt att ytterligare projektbevakartjänster har inrättats under 1998 främst med uppgift att tillvarata svenska intressen inom Världsbanken och Interamerikanska utvecklingsbanken, FN, EU, Europeiska utvecklingsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken. Även Stiftelsen Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet, STATT, arbetar med att bevaka och fånga upp teknikutvecklingen i omvärlden och föra hem information till Sverige.

Handel och direktinvesteringar i båda riktningarna är områden av stor vikt för våra framtida relationer med länderna i Asien. Ett frihandelsvänligare Asien stätt i tillväxt betyder mycket för vår långsiktiga välfärd och Sverige kommer att inom EU och multilateralt aktivt verka för handelsliberaliseringar i båda riktningarna.

Ambassaderna, konsulatet och handelskontoren har centrala roller i handels- och investeringsfrämjandet. Dessa roller bör stärkas. På vissa utlandsmyndigheter förutsätter detta en ökning av antalet utsända, men förstärkningen skall primärt ske genom ett mera utvecklat samarbete med hemmaorganisationen och företag på plats och ett bättre utnyttjande av informationsteknikens möjligheter.

Utskottet har inhämtat att UD eftersträvar ett nära samarbete med Exportrådet, vilket bl.a. tar sig uttryck i lokalgemenskap, som t.ex. i Tokyo, Peking och Shanghai. Utrikesdepartementets politiska ledning har tagit initiativet till en översyn av den framtida kompetensförsörjningen i UD. Projektet syftar bl.a. till att belysa frågor som kompetensbehov och kompetensutveckling i olika verksamheter inom departementets ansvarsområde, bemanningsstrukturen vid utlandsmyndigheterna och fördelningen mellan utlands- och hemmatjänstgöring. En rapport väntas presenteras under våren 1999.

Utskottet har inhämtat att det inom UD kontinuerligt pågår kompetenshöjande utbildningsinsatser. Enligt utskottets uppfattning ankommer det på departementet att avgöra ambassadtjänstgöringens längd och innehåll.

Utskottet anser att motionerna U3 (m) yrkande 2, U4 (m) yrkande 1 och U8 (kd) yrkande 8 kan besvaras med vad som ovan anförts.

I U8 (kd) yrkande 9 anses att de svenska utlandsrepresentationernas avgiftssystemet bör utvärderas från konkurrenssynpunkt.

Utskottet konstaterar att de svenska utlandsmyndigheterna kostnadsfritt står till tjänst med exportservice, dvs. besvarande av enklare affärsförfrågningar, m.m. För att kunna stå till tjänst med mer tids- och resurskrävande exportfrämjandetjänster skall utlandsmyndigheterna eftersträva full kostnadstäckning. Kostnadsnivåerna för sådana tjänster får bedömas som skäliga och bedöms stå sig väl i förhållande till de alternativa möjligheter som erbjuds företagen och privata konsulter i förhållande till konkurrentländers motsvarande verksamhet.

Utskottet anser att motion U8 (kd) yrkande 9 kan besvaras med vad som ovan anförts.

I U8 (kd) yrkande 10 föreslås representation från småföretag i den rådgivande gruppen för Asien och Oceanien och i samma motion yrkande 11 att projektexportsekretariatet även fortsättningsvis får resurser som svarar mot behoven.

Utskottet har inhämtat att små- och medelstora företag kommer att vara företrädare i den rådgivande grupp som knutits till UD:s enhet för Asien och Oceanien. Vad gäller bevakning av projektexport så prövar regeringen nu möjligheterna att utveckla en ny stödform för att främja projektexport, med inriktning på såväl offentliga projekt som på projekt inom den privata sektorn.

Därmed anser utskottet motion U8 (kd) yrkandena 10 och 11 besvarad.

I U8 (kd) yrkande 15 krävs att regeringen utvecklar den svenska samverkan med Taiwan.

Sverige upprätthåller diplomatiska förbindelser med Peking men ej med Taipei. Frånvaron av diplomatiska förbindelser hindrar dock inte att kontakter utvecklas på en rad områden, förutom handel sker även utbyte på akademisk och parlamentarisk nivå, kulturutbyte och turism. Utskottet konstaterade i ett tidigare betänkande (1998/99:UU3) att det för närvarande inte är aktuellt att förstärka bemanningen på Exportrådets kontor i Taipei. Inom Europaparlamentet har upprättandet av ett representationskontor i Taipei diskuterats men något beslut att öppna ett sådant kontor har inte tagits. Utskottet konstaterar också att Sverige inom EU-arbetet stöder Taiwans medlemsansökan i WTO.

Därmed anser utskottet motion U8 (kd) yrkande 15 besvarad.

Avslutningsvis, vad gäller vissa frågor som tas upp i Vänsterpartiets kommitémotion U7 (v), konstaterar utskottet att riksdagen 1996 antog jämställdhet som ett sjätte mål för utvecklingssamarbetet. Ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar sedan dess de land- och resultatanalyser som görs i samband med landstrategiarbetet liksom i all planering och genomförande av svenska biståndsinsatser. Sålunda sägs t.ex. i landstrategin för Bangladesh att "jämställdhet mellan kvinnor och män skall vara utgångspunkten vid planering och utformning av utvecklingssamarbetet".

Vad gäller FN så vill Sverige se en utvidgning och reformering av FN:s säkerhetsråd i syfte att stärka och effektivisera rådet i utövandet av dess ansvar under FN-stadgan. Målet är att rådet skall bli mer representativt och

att dess auktoritet skall stärkas samtidigt som Sverige vill åstadkomma en större öppenhet kring dess arbete. Sverige stöder en balanserad utvidgning med både ständiga och icke-ständiga medlemmar.

Motion U7 (v) innehåller, förutom de här behandlade frågorna, en rad element som behandlats tidigare i detta betänkande. Motionen som helhet bör dock, enligt utskottets uppfattning, inte föranleda något riksdagens tillkännagivande varför den bör avstyrkas.

Utskottet har ovan i stort ställt sig bakom det synsätt som skrivelsen ger uttryck för och den politik som regeringen föreslår, en politik som syftar till att utveckla varaktiga, fördjupade och ömsesidiga relationer mellan Sverige och Asien.

Utskottet föreslår att skrivelsen med det anförda läggs till handlingarna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ett ökat ekonomiskt samarbete mellan asiatiska länder och Sverige*

att riksdagen förklarar motionerna 1998/99:U3 yrkande 1 och 1998/99:U6 yrkande 1 besvarade med vad utskottet anför,

2. beträffande *ett utökat bistånd till Asien*

att riksdagen avslår motion 1998/99:U8 yrkandena 1 och 3,
res. 1 (kd, fp)

3. beträffande *frivilligorganisationernas roll och status i biståndet*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkandena 6 och 7 besvarad med vad utskottet anför,

4. beträffande *ett ökat utbildnings- och forskningssamarbete med Japan och övriga Stillahavsasien*

att riksdagen förklarar motionerna 1998/99:U3 yrkandena 3 och 4, 1998/99:U4 yrkande 2 och 1998/99:U6 yrkande 4 besvarade med vad utskottet anför,

5. beträffande *trepårtssamarbete i biståndet*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U4 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anför,

6. beträffande *samarbete mellan ekonomiskt starka och svaga länder i Asien*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anför,

7. beträffande *religioners roll i Asiensamarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:U5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. beträffande *stödet till mänskliga rättigheter samt fred och säkerhet i Asien*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U6 yrkandena 2 och 3 besvarad med vad utskottet anför,

9. beträffande *samarbetet med enpartistater och demokratiskt institutionsbyggande*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkandena 4 och 5 besvarad med vad utskottet anfört,

10. beträffande *en utvärdering av samarbetet med Vietnam*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkande 12 besvarad med vad utskottet anfört,

11. beträffande *ökat stöd till Nordkorea och tillsättandet av en undersökningsgrupp*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkandena 13 och 14 besvarad med vad utskottet anfört,

12. beträffande *svenska främjandefrågor i Asien*

att riksdagen förklarar motionerna 1998/99:U3 yrkande 2, 1998/99:U4 yrkande 1 och 1998/99:U8 yrkande 8 besvarade med vad utskottet anfört,

13. beträffande *den svenska utlandsrepresentationens avgiftssystem*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkande 9 besvarad med vad utskottet anfört,

14. beträffande *representationen i UD:s rådgivande grupp för Asien och bevakningen av projektexport*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkandena 10 och 11 besvarad med vad utskottet anfört,

15. beträffande *samarbetet med Taiwan*

att riksdagen förklarar motion 1998/99:U8 yrkande 15 besvarad med vad utskottet anfört,

16. beträffande *regeringens skrivelse 1998/99:61*

att riksdagen med avslag på motion 1998/99:U7 lägger regeringens skrivelse 1998/99:61 Framtid med Asien. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet till handlingarna.

Stockholm den 7 maj 1999

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Göran Lenmarker (m), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Bertil Persson (m), Urban Ahlin (s), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp) och Fanny Rizell (kd).

1. Ett utökat bistånd till Asien (mom. 2)

Jan Erik Ågren, Fanny Rizell (båda kd) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser *dels* att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med ”Biståndet till länder” och på s. 30 slutar med ”yrkandena 1 och 3” bort ha följande lydelse:

Fattigdomsbekämpningen måste inta en central roll i det internationella samarbetet med och i Asien. Utskottet konstaterar att det svenska biståndet till Asien har halverats på 20 år, detta trots att förutsättningarna för att uppfylla det övergripande målet för utvecklingssamarbetet, att minska fattigdomen i världen, har visat sig bättre i Asien än i andra delar av världen. Större satsningar krävs för att uppnå OECD-ländernas mål att halvera antalet fattiga i världen till år 2015. Genom en större biståndsram kan de svenska satsningarna öka utan att det går ut över utvecklingssamarbetet i övriga delar av världen.

Sveriges utvecklingssamarbete bör koncentrera sig till de områden vi kan bäst och en tydlig arbetsfördelning måste ske inom EU och givarsamfundet i övrigt så att dubbelarbete undviks. Genom att fokusera på vissa områden bör också Sverige ha en bättre chans att finna sin nisch och därmed spela en viktig roll.

Detta bör ges regeringen till känna.

Med vad som ovan anförts tillstyrker utskottet motion U8 (kd) yrkandena 1 och 3.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ett utökat bistånd till Asien*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:U8 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Särskilda yttranden

1. Sveriges Asiensamarbete

Lars Ohly och Murad Artin (båda v) anför:

Det är välkommet att regeringen uppmärksammar Asiens stora betydelse och att det koloniala synsättet på denna kontinent byts ut mot ett mer jämbördigt. Det var ett gott initiativ regeringen tog då man våren 1997 tillsatte en arbetsgrupp för en Asienstrategi. Vänsterpartiet uppskattar detta – i all synnerhet som vi för många år sedan föreslog detta.

I ett avseende är studierna och regeringens förslag nedslående. I såväl bakgrundsstudierna som i referensgruppen har det funnits chockerande få kvinnor. Det har påverkat arbetsgruppens resultat. Skrivelsen behandlar bara jämställdheten utifrån ett rättsligt perspektiv. Regeringen har bortsett från det

som var viktigt när man senast såg över målen för det svenska biståndet, då ett nytt sjätte biståndsmål – jämställdheten som utvecklingsfaktor – infördes. Könspromblematiken måste behandlas som ett utvecklingsproblem. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de länder där kvinnorna varit delaktiga i kampen för nationell frigörelse, t.ex. Vietnam. Nu gäller det att kvinnorna i en ny situation förmår behålla och stärka sin ställning i samhällslivet. Jämställdhetsproblematiken måste ges en högre prioritet. Att hela denna mycket viktiga del fallit bort är att betrakta som ett allvarligt förbiseende.

I Forskningspropositionen förslås en satsning på naturvetenskap på bekostnad av humaniora och samhällsvetenskap. Möjligheterna till utbyte av kunskaper och idéer har vuxit med den nya informationstekniken. Frågan är hur dessa möjligheter utnyttjas och vem deagnar. När regeringen vill få tekniskt och ekonomiskt erfarna personer att komplettera sitt kunnande borde detta inte enbart ske inom fackområden där mycken kunskap redan finns. Stöd i form av exempelvis stipendier m.m. när det gäller humaniora såsom språk och kulturella förhållanden borde även anses som viktigt.

Olika folkrörelser i Asien var en produkt av en nationell frigörelsekamp. De asiatiska folkrörelserna har en annan historia än de svenska och är på väg att institutionaliseras. Men nya sociala rörelser växer fram. Deras karaktär, inriktning och omfattning bestäms av lokala förhållanden och lokala problem. Ett exempel på ett lokalt projekt, väl förankrat bland befolkningen i det område där man verkar, är Luk Jumbish-projektet i Rajjastan i Indien som Sida hittills har stött. Ett problem är bristen på folklig organisering inom jordbruket i Asien. Det svenska jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse borde engagera sig mer i Asien, t.ex. när det gäller att stärka producenternas ställning på världsmarknaden. Den aviserade Sidakonferensen om de enskilda organisationernas roll bör få ett så brett deltagande att det inte bara täcker de traditionellt etablerade folkrörelserna. De prioriteringar som regeringen räknar upp fångar inte i tillräcklig grad upp nya utvecklingstendenser.

Det är viktigt att Sverige hävdar att de mänskliga rättigheterna är universella. Alla försök att hävda att de skulle utgöra en inre angelägenhet för varje enskilt land måste bestämt avvisas. Det största hindret i arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati i Asien – och u-länderna i allmänhet – är Kina. Kina, som är en hämsko för utvecklingen av MR, skulle på sikt inte missgynnas om man tvingades hörsamma en samordnad kritik mot landets MR-politik.

Auktoritära regimer i Asiens krisdrabbade länder har förlorat legitimitet och prestige i och med dessa länders ekonomiska nedgång. I några länder har en stor del av befolkningen hamnat under fattigdomsstrecket. Asienkrisen har dock på några håll medfört en öppning när det gäller ökad respekt för MR. Det gäller framför allt Östtimor. När det gäller Sverige har man genom alla år av diktatur intagit en alltför överseende hållning till den indonesiska regimen. I dag är situationen i landet ytterst turbulent. I Sydkorea spelar fackföreningsrörelsen en allt viktigare roll. I Thailand har både fattigbönder och den fattiga befolkningen i städerna drivit på utveckling när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

Ett allvarligt problem är barnens rättigheter. Barnens situation är i Asien ytterst svår. Den svenska regeringen har hörsammat riksdagens begäran om

att införa ett barnperspektiv i biståndet. Övriga är att skrivelsen ägnar denna fråga ringa uppmärksamhet. Regeringen borde ta till vara den opinion mot barnarbete och barnprostitution som förekommer. Här skulle stöd och uppmuntran till en rad frivilligorganisationer betyda åtskilligt.

Fackliga rättigheter handlar i Asien om betydligt mer än arbetsmarknadsfrågor. Det handlar också om politiskt inflytande, mänsklig värdighet och kamp mot fattigdomen, som inte upphävs enbart med tillväxt utan genom en rättvis ekonomisk fördelning. Den dag som fackföreningarna i Asien får rätt att förhandla och sluta avtal om löner och arbetsvillkor kommer också barnarbetet att upphöra. Detta dock under en viktig förutsättning – att även bönderna får anständiga villkor.

Vi har starka invändningar mot regeringens påstående att Asienkrisen visar klara likheter med den svenska finanskrisen 1992–93. Det är väl känt att varje kris har sin särskilda historia. Att framställa dessa båda kriser som parallella fenomen är ohistoriskt och ytligt. Meningarna är delade om den asiatiska krisens orsaker och vad den kräver. Bilden av den är splittrad. Framtiden är oviss. Globaliseringen med dess våldsamma kapitalrörelser ställer länder och samhällen inför nya stora och svåra hot, som måste mötas med politiska åtgärder.

Analysen av säkerhetsläget i Asien och av förhållandet mellan USA, Kina, Japan, Aseanländerna och Ryssland är mager i regeringens skrivelse. Det finns mycket litet om etniska konflikter i regeringens skrivelse. Sådana finns många i Asien och de är latent explosiva – i synnerhet i de fall då en etnisk minoritet i ett land är ”statsbärande” i ett annat. Den ekonomiska krisen har fått gamla motsättningar att blossa upp på nytt.

Skrivelsen berör inte Asiens roll och ställning i världen. Japan, Indonesien och Indien har, bl.a. utifrån sina stora befolkningar som argument, uttryckt krav på permanenta platser i FN:s säkerhetsråd. Det är visserligen bra att regeringen observerat IMF:s självkritik och dess doktrinära hantering av Asienkrisen. Mycket litet sägs dock om vad Sverige skall göra i IMF, Världsbanken eller när det gäller Asiatiska utvecklingsbanken, vilket vore rimligt i en proposition som avser att formulera en strategi för framtiden.

Regeringen problematiserar inte situationen mellan Aseanländerna och förhållandet mellan EU och Aseanländerna. Regeringens skrivelse tar inte heller upp de idéer och förslag som låg till grund för det skrinlagda MAI-avtalet. Regeringen menar att Sverige genom WTO skall verka för andra länders tillträde till EU:s marknader, vilket inte är möjligt då EU i WTO ”talar med en röst”. Regeringen hoppas på att Sveriges EU-medlemskap kommer att förstärka effekten av dess politiska agerande på handelspolitikens och biståndspolitikens område. Regeringen föreställer sig att man kan ändra EU:s protektionistiska handelspolitik. Historien har hittills inte verkat i den riktningen. Antidumpningsinstrumentet används fortfarande. De asiatiska exportörerna hämmas av EU:s kvotering. Detsamma gäller EU:s jordbrukspolitik.

I skrivelsen har man förväntningar på utlandssatsningar och deras effekt på Sveriges ekonomiska tillväxt. Men Ericsson skapade snabbt en stor marknad i Kina med hjälp av frikostiga u-landskrediter. Dock utan någon nämnvärd effekt på Sveriges ekonomi.

Vi vill peka på de möjligheter som öppnas för svenska företag i samband med den planerade utbyggnaden av infrastrukturerna i Asien. Med en kraftig satsning på kommunikationer avser man att knyta samma Asiens länder med Europa. Här kan svenskt miljökunnande bidra till en hållbarare utveckling än de hittills storskaliga projekten.

Regeringen hoppas på samarbete med Filippinerna – framför allt när det gäller exporten av JAS. Där pågår väpnade konflikter, vilket borde förhindra export. Inget sägs om leveranser av krigsmateriel till Indonesien. Vänsterpartiet avråder bestämt från krigsmaterielexport till Indonesien, Indien, Pakistan och andra länder som berörs i skrivelsen.

I skrivelsen sägs att man via Singapore vill ha kontakt med de kinesiska affärsnätverken i Öst- och Sydostasien. Det är knappast troligt att dessa slutna organisationer skulle släppa in Sverige. För det andra måste dessa nätverks affärsmetoder och affärspraktik ifrågasättas.

Vänsterpartiet ser regeringens skrivelse om en strategi för Asien som en första skiss till en sådan. Det dominerande synsättet hittills när det gäller utvecklingen i Asien har varit ekonomernas makroperspektiv. För att underlätta en demokratisk utveckling, ökad respekt för mänskliga rättigheter och en positiv ekonomisk och social utveckling krävs att en rad andra perspektiv anläggs på förhållandena i Asien och då utifrån konkreta, lokala omständigheter.

2. Ett utökat bistånd till Asien (mom. 2)

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselott Wågö, Sten Tolgfors (alla m) anför:

Erfarenheterna av vad som verkligen skapar utveckling har successivt ökat. Det är nu dags att lämna gammaldags utbetalningsmål, som uppfyllts så fort pengarna levererats, och att i stället inrikta sig på att utrota fattigdomen med hjälp av mätbara effektivitetsmål.

3. Ett ökat utbildnings- och forskningssamarbete med Japan och övriga Stillahavsasien (mom. 4)

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselott Wågö, Sten Tolgfors (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Ett utökat samarbete på forsknings- och utbildningsområdet är ytterst angeläget. Även här gäller det att utnyttja tillgängliga resurser på effektivaste sätt. Eftersom länder som Japan, Taiwan, Singapore och Sydkorea i många avseenden är mer tekniskt och vetenskapligt avancerade än Sverige, torde det i relationen till dessa länder vara mest angeläget att skaffa fram studie- och forskarplatser åt svenskar vid deras universitet. I relationen till Kina och Bangladesh torde det omvända vara angelägnast. Här har Sverige fortfarande mycket att erbjuda.

4. Trepårtssamarbete i biståndet (mom. 5)

1998/99:UU11

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselott Wågö, Sten Tolgfors (alla m), Jan-Erik Ågren och Fanny Rizell (båda kd) anför:

Många länder i Stilla-havsasien har visat att det är möjligt att gå från absolut fattigdom till relativt välstånd på 20–30 år – ofta även utan tillgång på mera betydande naturresurser. Erfarenheterna från sådana framgångsrika länder är ovärderliga vid utformningen av det fortsatta utvecklingssamarbetet världen över. Taiwan är ett av de länder som lyckats allra bäst. Det är därför angeläget att söka samverkan med just Taiwan för att pröva ett triangelsamarbete, där Taiwan och Sverige tillsammans utformar utvecklingspartnerskap med ett antal afrikanska länder. Det är angeläget att Sida snarast tar sådana kontakter.

5. Svenska främjandefrågor i Asien (mom. 12)

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselott Wågö, Sten Tolgfors (alla m) anför:

Regeringsskrivelsen presenterar en svensk strategi byggd på vår gamla illusion om Sverige som en klok, rik och välmenande storebror gentemot världen i övrigt. En skrivelse som präglats mindre av hybris och mer av ödmjukhet och en realistisk uppfattning av de svenska möjligheterna hade givit ett mer användbart underlag för framtida beslut. Det är angeläget att anpassa ambitionerna till en mer verklighetsnära nivå. Länder som Japan, Taiwan, Singapore och Sydkorea är i många avseenden mer tekniskt och vetenskapligt avancerade än Sverige.

I Asien bor 60 % av jordens befolkning. Här finns en enorm marknadspotential hos länder som är världsledande inom specifik spetsteknologi att överföra denna till andra länder, men här finns också länder som kännetecknas av absolut fattigdom. Detta ställer stora krav på den svenska utrikesrepresentationen. Det handlar om såväl exportfrämjande åtgärder som stimulerande av utländska investeringar i Sverige. Omvärldsbevakningen åt svensk industri behöver likaledes utvidgas. Förstärkningar behövs för närvarande, främst i de nya viktiga ekonomiska och politiska maktcentren i enlighet med vad som anförts i motion U3 yrkande 1, och för detta har Moderata samlingspartiet tidigare anvisat budgetmedel.

Sammanfattning.....	1
Skrivelsen	1
Motionerna	2
Utskottet	3
Sammanfattning av skrivelsen	3
Inledning	3
Utgångspunkter för en svensk Asienstrategi	4
Perspektiv på Asien.....	5
Ekonomi, handel, investeringar och FoU	6
Asienkrisen.....	7
Fattigdom och maktlöshet	8
Miljö.....	8
Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet	9
Framtiden och vägvalen	10
En svensk Asienstrategi	11
Sverige, Asien och det internationella samarbetet.....	12
ASEM (Asia-Europe Meeting).....	12
Sverige, Asien och FN.....	12
De internationella finansiella institutionerna	13
Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet	13
Handel och investeringar och arbetsvillkor	14
Främjandet av Sveriges kommersiella relationer med Asien.....	15
Biståndsfinansiering	15
Utvecklingssamarbetets framtida roll i Asien.....	16
Miljöfrågorna	17
Forskning	18
Folkrörelser	19
Kultursamarbete, informationsverksamhet och Sverigefrämjande	19
Sammanfattning av motionerna	20
Utskottets överväganden	28
Hemställan	38
Reservation	40
1. Ett utökat bistånd till Asien (mom. 2).....	40
Särskilda yttranden	40
1. Sveriges Asiensamarbete	40
2. Ett utökat bistånd till Asien (mom. 2).....	43
3. Ett ökat utbildnings- och forskningssamarbete med Japan och övriga Stillahavsasien (mom. 4).....	43
4. Treparsamarbete i biståndet (mom. 5).....	44
5. Svenska främjandefrågor i Asien (mom. 12)	44